

In dit nummer o.a.

Kroniek

Bereiken we elkaar nog? Antwoord aan ds. B. Luiten

Thema

Zonden aan elkaar belijden?

Rondblik

Sprekende stenen
Pleidooi van dr. Jan Veenhof

Gemeentebreed

Bidden in de kerkenraadskamer?

Boek van de maand

Holwerda herdacht

Persrevue

Zijn de psalmen 'te' oudtestamentisch voor ons?

De werfkracht van een heilige kerk
Het wonen van de Geest

Wij danken God altijd voor u allen: wij noemen u onophoudelijk in onze gebeden en gedenken dan voor onze God en Vader hoeveel uw geloof tot stand brengt, hoe krachtig uw liefde is en hoe standvastig u blijft hopen op de komst van Jezus Christus, onze Heer.

Tessalonicenzen 1:2-3 (NBV)

Er wordt momenteel heel veel aandacht geschonken aan het werk van de Heilige Geest. En niemand zal willen beweren, dat dit geen belangrijk onderwerp is. Dat moge alleen al blijken uit het feit, dat bijvoorbeeld de Heidelberger Catechismus vanaf Zondag 20 voor het werk van de Heilige Geest alle aandacht vraagt. Waarbij zijn werk dan uiteraard in onlosmakelijk verband wordt gezien met dat van de Vader en de Zoon.

Ik mag van de Heilige Geest geloven, dat Hij mij deel geeft aan Christus en al zijn weldaden. Maar wanneer het dan over die weldaden gaat, is het wel heel belangrijk, dat we goed onderscheiden tussen hetgeen voor iedere gelovige onmisbaar is en hetgeen alleen in bijzondere omstandigheden niet gemist

Nader Bekeken

Onmisbare Geestesgaven

kan worden, zoals bijvoorbeeld wat we lezen in Marcus 16:17-18. Daar gaat het immers duidelijk over tekenen, die gelovigen als gaven van de Geest ontvangen met het oog op hun specifieke dienst - de verbreiding van het evangelie namelijk - en niet om er te pas en te onpas gebruik van te maken.

Danken

In 1 Tessalonicenzen 1:3 gaat het ook over weldaden die mensen uit handen van de Heilige Geest ontvangen. Dezelfde weldaden die door Paulus in 1 Korintiërs 13 blijvend worden genoemd, en die dus duidelijk een onmisbaar karakter dragen: geloof, liefde en hoop. Gaven die juist vanwege hun onmisbaar karakter grote aandacht krijgen in de Schrift. Bijvoorbeeld hier in deze tekst aan het begin van Paulus' eer-

Schriftlicht M. Heemskerk

Nader Bekeken *colofon*

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 keer per jaar. De Stichting geeft tevens een serie Cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

Dagelijks Bestuur van de Stichting Woord en Wereld

Ds. J. Wesseling, voorzitter
Mr. A. Niemeijer, secretaris
W.A. Dreschler, penningmeester

Redactie Nader Bekeken

Dr. H.J.C.C.J. Wilschut, eindredactie
Drs. H.J. Boiten
Ds. C. van Dijk
Dr. A.N. Hendriks
Drs. J.W. van der Jagt
Ds. P.L. Storm
M.J.A. Zwikstra-de Weger

Redactiesecretariaat

Dr. J. Kooistra
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
Tel/fax 050 - 5344508
E-mail: jkooistravis@home.nl

Medewerkers Nader Bekeken

Ds. J. Beekhuis, Amersfoort
Ds. C. van den Berg, Amersfoort
Ds. H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
Drs. L. Bezemer, Wezep
Drs. E.J. Bijzet, Emmen
A.C. Breen, Armadale, WA
Drs. J.J. Burger, Axel
Drs. A. Capellen, Rotterdam
Prof. drs. D. Deddens, Hoogeveen
Dr. ir. H.B. Driessen, Hengelo
Ds. H. Drost, Houten
Ds. K. Folkersma, Spakenburg
Ds. G.E. Geerds, Ommen
Drs. B.P. Hagens, Soest
Ds. M. Heemskerk, Nijkerk
Drs. P.A. Heij, Soest
Drs. A. Kamer, Hoogland
Prof. J. Kamphuis, Ommen
Ds. R. Kelder, Nijkerk
Ds. J.H. Kuiper, Assen
Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
A. van Leeuwen, Papendrecht
Drs. H. van Leeuwen, Berkel en Rodenrijs
Drs. M. Nap, Leerdam
Ds. P. Niemeijer, Den Helder
Prof. dr. F. van der Pol, Hattem
Ds. R.Th. Pos, Ommen
Ds. P. Schelling, Amersfoort
G.J. Schutte, Zeist
Ds. M.H. Sliggers, Hoewelaken
G. Slings, Papendrecht
J. Veenstra, Emmen
Ds. J. Wesseling, Ede
Ds. Joh. de Wolf, Amersfoort
Ds. G. Zomer Jzn, 's-Hertogenbosch

Vormgeving, fotografie: Studio Bert Gort BNO, Leek

Internet: www.woordenwereld.nl

Hier is een register op alle jaargangen beschikbaar.

Druk en Administratie: Scholma Druk bv, Postbus 7, 9780 AA Bedum. Telefoon 050-301 36 36

Cd: Nader Bekeken is ook op cd verkrijgbaar.

Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden, postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565499.

Abonnementen: Postbus 7, 9780 AA Bedum, Telefoon 050-301 36 36. E-mail: woordenwereld@scholma.nl

Abonnementsprijs	acceptgiro	machtiging
	31,85	31,10

Nader Bekeken, tevens		
abonn. op de cahiers	28,25	25,40
Studenten Nader Bekeken	15,00	14,00
Cahiers	6,75	6,75
Losse verkoop cahiers	8,90	8,25

Abonnees die cahiers nabestellen: 6,75 + porto

Bankrekening 39.50.36.046 Hardinxveld-Giessendam.

Het abonnement loopt per kalenderjaar; opzeggen voor 1 december.

ISSN 1380 - 3034

ste brief aan de jonge gemeente van Thessalonica. Een gemeente waarin Paulus en zijn medewerkers heel duidelijk de onmisbare gaven van de Geest ontdekken, zodat ze dan ook heel veel te danken hebben.

'We danken God altijd voor u allen.'

Dat is het eerste wat Paulus op papier zet, als hij aan Thessalonica gaat schrijven. Want hij heeft heel positieve berichten uit deze gemeente ontvangen. Over het geloof van de broeders en zusters daar, over hun liefde, over hun hoop. Alle reden dus voor Paulus en zijn helpers om van de dankbaarheid daarvoor een vast punt te maken in hun dagelijkse gebeden. Ze zijn zich er immers heel goed van bewust, dat de Thessalonicenzen het uitsluitend aan God de Heilige Geest te danken hebben dat het bij hen zo goed gaat.

Het is trouwens ook niet zonder reden, dat Paulus hier aan de Thessalonicenzen vertelt, hoe zijn gebedspraktijk eruitziet. Natuurlijk mogen ze weten dat hij hen niet vergeten is, nu hij niet langer bij hen kon blijven vanwege de acties van de Joden (Hand. 18). Maar het is vooral belangrijk, dat ze deze gebedspraktijk van de apostel navolgen. Want danken voor het werk van de Geest hoort er te allen tijde helemaal bij! God wil altijd om zijn werk gedankt worden. Hij wil horen dat zijn kinderen er goed van doordrongen zijn, dat ze het moeten hebben van het werk van de Heilige

Geest. En dat ze beseffen: alleen in de weg van dat danken zal dit werk doorgaan en zich verdiepen.

Dat gold voor de Thessalonicenzen. En dat geldt ook voor de kerk van vandaag. Danken voor de voor ieder onmisbare gaven van de Geest - het mag nooit in het vergeetboek raken. We zullen ervan doordrongen moeten zijn, dat alle gaven van de Geest altijd een onuitsprekelijk wonder blijven. Onverdiende genade, ons geloof, onze liefde, onze hoop! Daarom maar heel veel danken daarvoor. Want blijft dat dankgebed achterwege, dan doen we tekort aan de Geest. Maar dan verschraken ook zijn gaven en verarmen we dus onszelf.

Allereerst het geloof

We gaan nu kijken naar de drie gaven van de Geest, die Paulus en de zijnen in hun dagelijks dankgebed met name naar voren brengen. Allereerst is dat het geloof. Onmisbaar uiteraard voor ieder christen. En dan gaat het natuurlijk over het geloof zoals de Schrift daarover spreekt. Niet zo'n 'geloof' waarbij je zelf maar moet invullen wat het inhoudt. Zo van: ieder zijn eigen waarheid. Laat elkaar daar toch vrij in als christenen! Nee, het gaat hier om het geloof in dat evangelie, waarvan gezegd wordt: dit is het en niets anders dan dit. Het evangelie dat Paulus bracht. Dat van Jezus Christus en die

Adriaen van Stalbeem: Paulus en Barnabas als goden vereerd

gekruisigd. Het enige, volgens de Schrift. Waarom Paulus dan ook ooit een keer schreef - Galaten 1:8 - dat wie met een ander evangelie zou komen, vervloekt was.

Nou, voor een apostel die zoiets schrijft, kan het natuurlijk niet anders dan dat het geloof een bepaalde inhoud heeft. Het is geloof in het evangelie zoals de apostelen het preekten en zoals het is vastgelegd in de heilige Schrift. Dat geloof ziet Paulus bij de Tessalonicenzen.

Ja, en wat is er nu karakteristiek voor dit geloof? Dat het werkzaam is. Het brengt heel wat tot stand. Daaraan kun je het duidelijk herkennen als het enig echte geloof. Want wie uit dit geloof leeft, bij hem of bij haar komt er iets uit zijn/haar handen! Echt geloof is productief geloof. Maar dan niet doordat wij dat ervan maken. Nee, dat maakt de Geest van Christus ervan. Waarom er dan ook altijd weer voor gedankt moet worden.

Paulus en Jakobus, die twee die nogal eens tegenover elkaar gesteld worden, blijken het grondig eens. Jakobus zegt: het geloof zonder de werken is dood. Geen geloof zonder werken! Maar Paulus zegt hier toch tegen de Tessalonicenzen precies hetzelfde? Ik zie duidelijk, dat jullie geloven. Want ik zie, dat jullie geloof productief is. Er komt van alles uit jullie handen, dat er zonder dat geloof nooit een keer zijn zou. We danken er God elke dag voor!

Geloof is die naam niet waard als het niet vruchtbaar is. Dat mag ons in de ziel gebrand staan! Die vruchtbaarheid hoort er helemaal bij, bij echt geloof. Het is te toetsen en we zullen het ook iedere keer weer moeten toetsen, ons geloof, aan wat het in de praktijk aan vruchten voortbrengt. Opdat onze dankgebeden zich mogen vermenigvuldigen voor alles wat we de Geest in ons leven zien bewerken!

Geen geloof zonder liefde

Wat eigenlijk uit het voorgaande direct volgt, is: geen geloof zonder liefde. Een uitspraak die je ook om kunt draaien: geen liefde zonder geloof. Waar de ene gave van de Geest zichtbaar wordt, zie je beslist ook de andere functioneren. Iets wat natuurlijk alles te

maken heeft met het feit, dat het hier over gaven gaat die geen enkel kind van God missen kan. Paulus mag dan ook met dankbaarheid bij de Tessalonicenzen krachtige liefde constateren.

We weten: liefde richt zich op de HERE en op de naaste. En dan gaat het in de liefde altijd om hartelijke gehoorzaamheid aan de wil van de HERE. Nemen we dit echt serieus, dan betekent dat, dat we principieel de gedachte af moeten wijzen dat het in allerlei concrete situaties aan onszelf wordt overgelaten om precies te bepalen wat liefde is en wat niet. Welnu, van nature wil een mens hier echt niet aan. Gehoorzame liefde kan er dan ook alleen maar zijn als geschenk van de Geest. En de Geest is het ook, die ervoor gaat zorgen dat die liefde met kracht naar buiten gaat treden. Dat is: dat een mens zijn uiterste best gaat doen om de wil van de HERE, die heel het mensenleven bestrijkt, serieus te nemen. Hij neemt geen loopje met Gods geboden, maar doet alle moeite om ernaar te leven.

Dat hoort er dus kennelijk helemaal bij voor de gemeente van Christus. Dat daar de kracht van de liefde zichtbaar wordt. Dat Gods kinderen het geschenk van de liefde, dat ze van Gods Geest krijgen, niet mooi opgepoetst in een vitrine leggen. Maar dat ze er uit alle macht mee aan het werk gaan. En zo laten zien, dat het werk van Christus en het werk van zijn Geest écht heel veel veranderd hebben in hun leven. De liefde mag dan ook in de kerk beslist niet verkillen. Want juist ook wanneer dat niet gebeurt, wordt duidelijk zichtbaar dat de Geest de kerk echt niet verlaten heeft, zoals nogal eens wordt beweerd door hen die gaven van gezang en tongentaal als teken van zijn aanwezigheid en activiteit onmisbaar achten.

Standvastig blijven hopen

Paulus noemt nog een derde gave van de Geest, waarvoor hij en zijn medewerkers onophoudelijk danken, omdat hij die bij de Tessalonicenzen te zien krijgt. Ook deze gave is voor elke gelovige onmisbaar. Het is dit geschenk van de Geest, dat ze standvastig blijven hopen op de komst van de Here Jezus Christus.

Het was niet makkelijk om christen

Nader Bekeken inhoud

Schriftlicht

Onmisbare Geestesgaven 33

M. Heemskerck

Kroniek

Bereiken we elkaar nog? 37

H.J.C.C.J. Wilschut

Thema

Zonden aan elkaar belijden? 41

A.N. Hendriks

Column

Individualisme of gemeenschap? 45

R.Th. Pos

Rondblik

Spreekende stenen 46

J. Veenstra

Pleidooi van dr. Jan Veenhof 49

A.N. Hendriks

Gemeentebreed

Bidden in de kerkenraadskamer? 52

A.N. Hendriks

Boek van de maand

Holwerda herdacht 53

P.L. Storm

Gedicht

Heer, morgen is er weer avondmaal, Geert Boogaard 56

G. Slings

Persrevue

Zijn de psalmen 'te' oudtestamentisch voor ons? 57

De werfkracht van een heilige kerk 60

Het wonen van de Geest 61

P.L. Storm

Gustave Doré: Petrus in Tessalonia

te zijn in Tessalonia. In vers 6 van hoofdstuk 1 spreekt de apostel over zware beproevingen waaronder de gelovigen in deze Macedonische havenstad te lijden hadden. Ze waren gelovig geworden tegen de verdrukking in. Het zag er dan ook naar uit, dat je wel vergeten kon dat je het zou máken in het leven als je christen was.

Niettemin haken Gods kinderen niet af in Tessalonia. Ze blijven die ze zijn en ze houden vol. Volharding heet dat. Ze houden vol, maar niet door eigen kracht. Hun volharding komt van God, waarom Paulus er dan ook steeds voor dankt. Ze is een stuk werk van Christus' Geest. En het is werk dat áánslaat, omdat het geladen is met hoop. Hoop

op de Here Jezus Christus. Ze houden vandaag vol, tegen de verdrukking in, omdat ze zeker weten - want hopen is zeker weten in de Bijbel! -: we hebben van Christus nog zó ontzaglijk veel te wachten! Hij heeft me toch nog een heil voor ons in petto! Het zal me toch een onvoorstelbaar rijk leven worden, straks als Hij is teruggekomen om alle dingen nieuw te maken! Een eind te maken aan álle zonde in de wereld. En dus ook aan alle vijandschap tegen en verdrukking van de zijnen. De Geest geeft kracht om te volharden in deze hoop. In deze zekerheid dus, want hoop is zekerheid, omdat ze mag bouwen op Gods vaste, onherroepelijke beloften.

In geen enkele periode van haar geschiedenis kan de kerk deze hoop missen. En altijd wordt ze ook bedreigd door de vijand, satan. Toen door middel van verdrukking. Vandaag eerder door het goede leven dat wij als christenen hebben en dat de hoop makkelijk kan doen vervagen. Zo van: o die toekomst van Christus, ze komt wel een keer. Nu eerst maar eens volop genieten van wat het leven vandaag biedt.

Daarom: hoe zal de kerk in de hoop blijven volharden zowel in dagen van verdrukking als in dagen van rijkdom? Door van harte te doen datgene waarin Paulus de kerk hier voorgeeft. Voortdurend te danken ook voor het geschenk van de volharding en zo het uitzicht op de toekomst van Jezus Christus levend te houden.

En zo zullen dan blijven: geloof, hoop en liefde, deze drie. Door de schenkende liefde van de Geest van Christus en daardoor alleen.

Verslag congres 'Blij met de kerk'

Van het op 4 en 5 november gehouden congres 'Blij met de kerk' is een verslag verschenen.

U kunt het raadplegen via onze website www.woordenwereld.nl, klik op Nieuws.

Bereiken we elkaar nog?

ANTWOORD AAN DS. B. LUITEN

Van alle kanten hoort ds. B. Luiten dat kerkleden verontrust zijn. Over de ontwikkelingen, zoals dat heet. Volgens ds. Luiten valt dat allemaal wel mee. Soms berust de bezorgdheid eenvoudig op verkeerde informatie. Het kan allemaal wel een tandje minder.

Open lijnen

Geruime tijd dacht ds. Luiten er goed aan te doen om geen enkele polemiek aan te gaan. Positief schrijven werkt meer samenbindend. Eigenlijk denkt hij er nog steeds zo over. Toch zag hij nu reden om polemisch te schrijven. En dan met name in de richting van ons blad. Op een inleidend artikel in *De Reformatie* van 24 december 2005 volgen twee artikelen (*Ref.*, 7 en 14 jan. 2006), waarin met name bij het schrijven van ondergetekende kritische kanttekeningen geplaatst worden. Zeker, ook bij het schrijven van dr. A.N. Hendriks over het boek van ds. G. Hutten, *Verrast door de Geest*. Maar Hendriks probeert in ieder geval Hutten nog recht te doen. Van zo'n rust en evenwicht is bij ondergetekende geen sprake. Overigens uit ds. Luiten ook kritiek op ds. R. van der Wolf. Deze kritiek laat ik verder buiten beschouwing.

Waarom ds. Luiten zich nu toch weer in de polemiek begeven heeft? Hij wil niet de indruk wekken anderen te negeren. Daarom nu ook deze positiebeoordeling ten aanzien van uitingen in andere kolommen. Met geen andere bedoeling dan de lijnen open te houden' (*Ref.*, 7 jan. 2006). Ik begrijp dat ds. Luiten op deze manier het gesprek wil aangaan. Die uitgestoken hand pakken we in liefde aan. Ook ons blad houdt graag de lijnen open.

Dat ds. Luiten inhoudelijke kritiek uit, is zijn goed recht. Laat *Nader Bekeken* ook nader bekeken worden, schreef

ik in de *Kroniek* van januari 2006. Ons werk blijft feilbaar mensenwerk. Het is goed om elkaar op mogelijke vergissingen of overdrijvingen te wijzen. Het is dan wel van belang om de toon zakelijk en broederlijk te houden. Ook als het gaat om scherpe kritiek. En om niet op de persoon te spelen. Alleen al communicatief werkt het niet zo wanneer je lijnen wilt openhouden. Zo werkt het ook niet in de kerk. Waar - als je niet oppast - wederzijds emoties en irritaties zomaar verwijdering brengen tussen broeders van hetzelfde huis. Dat niet ons huis is, maar het huis van de Here.

Bevrijdingspastoraat

Ik ontcom er niet aan om het één en ander recht te zetten in de voorstelling van zaken die ds. Luiten geeft. Omdat zijn kritiek mede ons *blad* raakt. Natuurlijk, elke redacteur draagt voor zijn schrijven de eerste verantwoordelijkheid. Maar hier is ook een gezamenlijke redactionele verantwoordelijkheid. Niet dat de redactie dan elke punt of komma voor zijn rekening neemt. En elk vogeltje zingt nu eenmaal zoals het gebekt is. Maar inhoudelijk staan we met elkaar voor de inhoud van ons blad. Dat sluit niet uit dat we er dus ook met elkaar helemaal naast kunnen zitten. Hoe dan ook, dat ik reageer, heeft ook met het imago van ons blad te maken.

Ds. Luiten keurt om te beginnen de manier af, waarop ik destijds (*Kroniek Nader Bekeken* van mei 2005) schreef over ds. Jac. Ophoff en diens artikelen over bevrijdingspastoraat in de noordelijke kerkbode. Ik citeer: 'Hoe reageert Wilschut hierop? Uiterst kort, maar wel vernietigend. Hij typeert de artikelen (zonder enig argument) als "reclame voor het bevrijdingspastoraat". En hij

schrijft in nog geen halve kolom o.a. het volgende: "De inhoud van die artikelen heb ik als schokkend ervaren. ... De inhoud van de artikelen is niet zo spectaculair. Die kun je ook lezen bij www.bevrijdingspastoraat.nl. Maar wel is schokkend om dit pleidooi te lezen van de hand van een gereformeerd predikant." In deze reactie ontbreekt een poging om Ophoff recht te doen. Ook gaat Wilschut op geen enkel aangedragen punt in. Het ergste vind ik die slordige verwijzing naar www.bevrijdingspastoraat.nl, waar hetzelfde te lezen zou zijn als wat Ophoff in zijn artikelen schrijft.' (*Ref.*, 7 jan. 2006).

Nu vindt ds. Luiten het niet handig van ds. Ophoff, dat hij zijn artikelen onder de noemer 'bevrijdingspastoraat' bracht. Het gaat Ophoff alleen maar om een bevrijdend gebed. Daar moet iemand als Wilschut toch doorheen kunnen kijken?

Bij deze kritiek wil ik een paar kanttekeningen plaatsen:

1. Wanneer ds. Ophoff zélf zijn artikelen onder de noemer 'bevrijdingspastoraat' brengt, dan mag je aannemen dat hij bedoelt wat daaronder verstaan wordt. Zeker, er zijn extreme vormen, met complete exorcismen. Maar het is te minimaliserend om te zeggen dat ds. Ophoff alleen maar een bevrijdingsgebed op het oog heeft. Démonen worden in het bevrijdingsgebed met de overwinning van Jezus Christus geconfronteerd. Het begint met schuldbelijdenis. In die weg kom je onder autoriteit van Jezus Christus te staan. Nu heeft de satan geen recht meer op je. De volgende stap is dat de demonen op hun plaats worden gezet en aangesproken in de naam van Jezus Christus. Vervolgens worden ze opgeroepen om zich te melden, wat ze overigens niet altijd doen. En in Jezus' naam wor-

den de demonen gebonden. Zie *Ge-reformeerde Kerkbode voor Groningen enz.*, van 22 april 2005, p. 278. Bij dat aanspreken van demonen heeft ds. Luiten ook zelf zo zijn vragen. Maar heel het verhaal van ds. Ophoff maakt duidelijk dat hij op het oog heeft wat onder 'bevrijdingspastoraat' verstaan wordt, in ieder geval een bepaalde vorm ervan. Ik dacht dat ik hem daarin serieus had genomen.

2. Wat betreft mijn verwijzing naar www.bevrijdingspastoraat.nl, ik heb daarmee niet willen beweren dat ds. Ophoff zijn mening aan deze site ontleend heeft. Wel constateerde ik inhoudelijk verwantschap. Een nieuw bezoek aan deze site heeft mij in deze mening versterkt. Klikte u de veertig vragen/antwoorden maar eens aan. En u zult - op diverse vitale punten - verrassende parallellen ontdekken. Het valt dan ook op dat ds. Ophoff het boek van Joost Verduijn over bevrijdingspastoraat noemt (*a.a.*, p. 277). Ook op genoemde site wordt dit boek aanbevolen. Kennelijk is er verwantschap in de gebruikte bronnen. Kortom, alle redenen om aan te nemen dat ds. Ophoff, wanneer hij het over bevrijdingspastoraat heeft, de term gebruikt in de technische zin van het woord. Al is duidelijk dat hij niets moet hebben van de excessen die hierbij kunnen optreden.
3. Kort en zonder argumentatie, zo omschrijft ds. Luiten mijn passage over ds. Ophoff. Inderdaad, het ging om een terloopse opmerking. Deze opmerking stond in het kader van de verzuchting dat bepaalde - omstrede - zaken onder ons soms zo *gedreven* kunnen worden. Daarbij fungeerde mijn verwijzing naar de artikelen over het bevrijdingspastoraat als niet meer dan een voorbeeld. Inderdaad, met een kritische noot erin. Maar ik ging ervan uit dat een nadere toelichting niet nodig was, na de Kroniek in het aprilnummer van *Nader Bekeken*. Daarin had ik de nodige kanttekeningen gezet bij het item 'bevrijdingspastoraat'. In de Kroniek van mei schreef ik dan ook: 'Ik ga niet herhalen wat ik in de vorige Kroniek over het zogenaamde bevrijdingspastoraat gezegd heb. Op dit moment voeg ik er één gegeven aan toe. De verhalen over het bevrijdingspastoraat zijn niet los verkrijgbaar. Maar staan in het kader van het charismatische denken.

Waarbij de bijzondere gaven van de Geest veel aandacht en nadruk krijgen' (*Nader Bekeken*, mei 2005, p. 134). Nu weet ds. Luiten dat ook wel (*a.a.*, noot 8). Maar volgens hem had ik een andersoortig bevrijdingspastoraat op het oog dan ds. Ophoff bedoelt. Ik zou de duiveluitdrijving bedoeld hebben, terwijl ds. Ophoff het over het bevrijdingsgebed heeft. In het aprilnummer schreef ik echter over bevrijdingspastoraat, waarbij demonen worden uitgedreven met gebeden en bevelen (*Nader Bekeken*, apr. 2005, p. 103). Dus mede over het bevrijdingsgebed, waarin demonen 'gebonden' worden. Mijn bezwaren raakten het bevrijdingspastoraat in het algemeen, ook waar afstand wordt gehouden van ontsporingen. Dus meende ik dat ik daarop in het nummer van mei niet breed hoefde in te gaan. De mijns inziens relevante argumentatie was al geleverd.

4. Jammer dat een uitleg als hierboven nodig blijkt. Daarbij ben ik bereid om de hand in eigen boezem te steken. Kennelijk kan beknoptheid misverstand oproepen. Ik betreur - richting ds. Ophoff voorop - wanneer dat overkomt als iemand geen recht (willen) doen. Het was mijn opzet niet. En ik dacht dat uit de doorlopende lijn van mijn schrijven in ons blad mijn bedoelingen duidelijk konden zijn. Voor mij een leermoment om op dit soort mogelijke misverstanden meer bedacht te zijn.

Charismatische invloed

'Om niet meer te noemen: in *Nader Bekeken* wordt vrijwel maandelijks ernstig gewaarschuwd tegen genoemde charismatische invloeden in onze kerken. En meer dan dat. Dr. H.J.C.C.J. Wilschut benadrukt bij herhaling dat charismatisch en gereformeerd echt niet samengaan. "Hoe je het ook draait of keert, het blijven onverenigbare grootheden", laat hij afdrukken. Deze stellingheid klinkt als een schot voor de boeg. Welke kant wil hij op? Wat is hier allemaal aan de hand? En waarom? En is het nodig dat dit zo hoog oploopt?' Aldus ds. Luiten in *De Reformatie* van 14 januari 2006.

Nu merkt ds. Luiten - met recht - op dat je charismatisch gedachtegoed in soorten en maten hebt: gematigd, min-

der gematigd of zelfs dwingend. Maar ook dat er gemeenschappelijke elementen zijn. Het draait steeds om het ervaren van de Heilige Geest op een bijzondere, rechtstreekse manier. Ds. Luiten wijst trefzeker aan welke vormen dit kan aannemen. Om af te sluiten met de zinnen: 'Bovendien wordt de Geest zo tot een rechtstreekse weg tot God, naast Jezus. Ook al wordt het zo niet gezegd, in de praktijk werkt het wel zo' (*a.a.*, p. 266).

Overigens, wanneer ds. Luiten op dezelfde pagina de samenvattende typering van de charismatische spiritualiteit (de ik-gerichte ervaring centraal) en van de bijbels-gereformeerde visie (alles draait om de relatie met de drie-enige God) op mijn rekening schrijft, geeft hij mij echt te veel eer. Ik ben het met deze typering van harte eens. Maar ik schreef er destijds al bij (Kroniek dec. 2005), dat ik ze aan prof. Maris ontleend had (zonder bronvermelding trouwens; u kunt de typering vinden in een artikel van prof. dr. J.W. Maris in de *Gereformeerde Kerkbode voor Groningen enz.*, 7 okt. 2005, p. 636v: 'De achilleshiel van de gereformeerde spiritualiteit'). Ere wie ere toekomt!

Als ik ds. Luiten goed begrijp, zit zijn moeite niet bij de *algemene constatering* dat gereformeerd en charismatisch onverenigbare grootheden zijn. De manier waarop hij het charismatische denken typeert, laat moeilijk een andere conclusie toe. Of ik moet mij wel heel erg vergissen. In ieder geval sta ik niet alleen in de overtuiging dat gereformeerd en charismatisch zich niet met elkaar verdragen. Op de vraag: 'Is de leer van de charismatische beweging een dwaalleer? Gaat het daarin om een ander evangelie, waarvan Paulus zegt: "Wie dat leert, die is vervloekt" (Gal. 1:26)?', antwoordt prof. dr. J.W. Maris: 'Eigenlijk is een andere conclusie niet goed mogelijk.' Voor het geheel van zijn antwoord verwijs ik u naar zijn boekje *De charismatische beweging en wij*, Woord en Wereld 1996, p. 80. En nog onlangs schreef ds. Th.J. Havinga: 'Wie gereformeerd wil zijn, kan er niet omheen zich te verzetten tegen de charismatische theologie' (*ND*, 17 jan. 2006). De manier waarop Woord en Geest van elkaar worden losgemaakt, het ik-gerichte en triomfalistische karakter van het charismatische denken laten zich niet inpassen in het gereformeerd belijden. Alle integere pogingen om dit

wel te proberen - waarbij ik met name denk aan die van dr. C. van der Kooi - ten spijt.

Waarom toont ds. Luiten zich dan toch zo ongelukkig met mijn uitspraak, dat gereformeerd en charismatisch onverenigbare grootheden zijn? Opnieuw als ik hem goed begrijp, omdat er bij ds. G. Hutten van charismatisch gedachtegoed geen sprake zou zijn. Zeker, ook ds. Luiten heeft zo zijn kritiek op ds. Hutten. Er ligt voor ds. Hutten een taak om te komen tot meer helderheid in en verantwoording van zijn uitgangspunten, en zijn kritiek op anderen. Maar voor het verwijt van charismatisch denken ziet ds. Luiten geen reden. Die beschuldiging moet van tafel.

De lezer van *De Reformatie* moet bij dit artikel van ds. Luiten haast wel gaan denken dat mijn Kroniek 'Diagnose en therapie' van december 2005 één doorlopende kritiek op het boek van ds. Hutten is. Terwijl in deze Kroniek de naam van ds. Hutten zelfs niet genoemd wordt. Mijn Kroniek richtte zich met name tegen dr. J. Hoek en zijn pleidooi inzake de bijzondere gaven van de

Geest. Gereformeerden en charismatischen moeten met elkaar in gesprek en van elkaar willen leren. *In dat kader* stelde ik dat gereformeerd en charismatisch niet met elkaar te verenigen zijn, en citeerde ik de definitie van prof. Maris. Zoals ik ook *in dat kader* verwees naar de artikelen van H. Veldman over de geestdrijvers uit de tijd van de grote Reformatie. Waarbij ik overigens ook heb aangegeven dat dr. J. Hoek merkbaar gereformeerd theoloog wil zijn. Het ging dus allerminst om paniekzaaij. Hier is volgens mij iets in de beeldvorming recht te zetten.

Voor de duidelijkheid, dat het bij gereformeerd en charismatisch om een niet te verenigen tegenstelling gaat, heb ik ook in eerdere Kronieken aangegeven. In de Kroniek van april 2005 in verband met het Paascongres van de gereformeerde studenten, in de Kroniek van mei 2005 in de richting van de werkgroep 'Gods Geest werkt'. Maar al komt in de Kroniek van mei de naam van ds. Hutten voor, het is slechts zijdelings (in verband met het bevrijdingspastoraat). Terwijl het boek *Verrast door de Geest* ongenoemd blijft. Dat had dr. A.N. Hendriks al besproken. Ook dat

met brede redactionele instemming trouwens. Dus waar het beeld vandaan komt dat ik ds. Hutten op het oog zou hebben, snap ik niet helemaal.

Aan het einde van de Kroniek 'Diagnose en therapie' stelde ik de vraag, hoe het komt dat de gereformeerde gezindte op dit moment door de charismatische golf overspoeld wordt. Waar komt de onkritische openheid vandaan? In dat verband noemde ik ook onze eigen kerken. Maar evenzeer de bevindelijk-gereformeerde kring. Zonder zware beschuldigingen overigens. Integendeel, wat onze kerken betreft was er eerder sprake van zelfkritiek. Er valt nog het nodige huiswerk te doen. Eens te meer betreur ik de suggestie, dat ons blad - en dan met name ondergetekende - de druk hoog opvoert ('Je houdt je hart erbij vast'). We hebben onze zorgen en onze kritiek. In sommige gevallen signaleren we spanningen met de gereformeerde belijdenis. En ds. Luiten heeft gelijk wanneer hij zegt: dan is er uiteindelijk maar één weg, namelijk die van het bezwaarschrift. Maar hij heeft ook gelijk wanneer hij erbij zegt: na een broederlijke discussie (*Ref.*, 7 jan. 2006). Inderdaad. Helemaal wanneer je beseft, dat

achter de discussie over de gaven van de Geest wat de GKV betreft een stuk vacuüm uit het verleden kan meespelen. Dan is voorafgaand broederlijke discussie helemaal geboden. Waarbij je ook hardop kunt zeggen: Joh, wat jij wilt, is volgens mij niet te rijmen met de gereformeerde belijdenis. Zonder dat je meteen die ander als gereformeerde belijder afschrijft. Mag je in die broederlijkheid dan ook niet de vraag stellen: Komt zo de eenheid van geloof niet in het geding? Je bent er toch op uit om die eenheid met elkaar te *bewaren*?

Niet minimaliseren

Het vervelende is dat ik nu toch iets moet zeggen over het boek van ds. Hutten. Na het voorgaande zult u begrijpen waarom ik dat vervelend vind. Toch ontikom ik er niet aan. Omdat naar mijn mening ds. Luiten een wel erg onschuldige voorstelling van zaken geeft.

Volgens ds. Luiten is er bij ds. Hutten wel hier en daar onduidelijkheid. En de beschuldiging van ds. Hutten dat hij bij medechristenen verzet tegen het werk van de Heilige Geest merkt, is ook voor ds. Luiten een straat te ver (*Ref.*, 7 jan. 2006). Maar er is geen sprake van charismatisch gedachtegoed. De strekking van hoofdstuk 7 van *Verrast door de Geest* is niet zozeer dat allerlei wondergaven moeten worden ingevoerd. Het gaat er veel meer om dat we ook in deze tijd veel van de Geest zullen verwachten (*Ref.*, 14 jan. 2006).

Daarbij citeert ds. Luiten de uitspraak van ds. Hutten (*Verrast*, p. 87): 'Het is jammer dat veel discussies over het werk van de Geest gaan over die wondergaven.' Ds. Hutten weet ook niet precies welke gaven de Geest nog in petto heeft. Maar we mogen nog steeds wondergaven verwachten.

Dat maakt ds. Hutten ook concreet. We mogen nog steeds de gave van de profetie verwachten. En verlangen naar het spreken in tongen. Ds. Hutten noemt meer dingen. Maar ik beperk me even tot deze twee gaven. Nee, hij schrijft ze niet dwingend voor, zoals ds. Luiten terecht schrijft. Zoals hij ook inderdaad het spreken in tongen relativeert. Maar toch. Al krijgt niet ieder de gave van de profetie, ieder mag er wel naar uitzien. Paulus zegt niet dat sommige mensen naar profetie moeten ver-

langen; nee, het is een algemene opdracht, al zal niet ieder die gave krijgen (*Verrast*, p. 202; zie ook p. 196). Zoals ds. Hutten er ook persoonlijk naar verlangt om in tongen te spreken (*Verrast*, p. 210).

Er zou over al deze dingen heel wat te zeggen zijn. Ik concentreer mij nu op het punt in geding: is er in het boek van ds. Hutten invloed aan te wijzen van charismatisch denken of niet? Nee, zegt ds. Luiten. Het spijt mij oprecht dat ik hem dat niet kan nazeggen. Voor mijn besef gaat er iets beslissend mis in het boek van ds. Hutten ten aanzien van de verhouding Woord en Geest. Voor ds. Hutten is profetie (ook vandaag nog) dat de Geest rechtstreeks via mensen tot de gemeente spreekt. 'De Geest wil ons leven leiden door middel van de Bijbel, maar ook door profetie' (*Verrast*, p. 199). En bij die profetieën gaat het om rechtstreekse openbaringen van God (*Verrast*, p. 200).

Ook ik geloof dat de Heilige Geest nog steeds de gave van de profetie uitdeelt. De gave van bijzonder inzicht in de Schriften. En om vanuit de Schriften de situatie te taxeren. Daarin verschillen ds. Hutten en ik niet van mening. Maar wie nog steeds profetie beschouwt als *rechtstreekse* openbaringsgave, gaat een stap te ver. Die tijd is voorbij. De kerk is gebouwd op het fundament van apostelen en profeten (Ef. 2:20). Het eenmalig gelegde fundament, waarvan we de neerslag vinden in het Nieuwe Testament. De Geest is de Geest van het Woord. Waarin die Geest zijn levend en levendmakend woord spreekt. Daarom belijden de Gereformeerde Kerken met art. 7 NGB de volkomenheid en genoegzaamheid van de Schrift. Daarmee namen die kerken afstand van alle spiritualistisch denken. Waarom zij voortdurend uitspreken: de Geest doet zijn werk door het Woord. NGB, HC en DL zeggen het in alle toonaarden.

In dit opzicht bespeur ik bij ds. Hutten wel degelijk een vorm van charismatisch denken. O ja, een gematigde vorm. Hij wil het werk van de Geest ook dicht bij Jezus Christus houden. Maar de grondfout is gemaakt. In het verlengde van de Schrift komt de profetie als rechtstreekse openbaringsgave te staan. Er is niet alleen *illuminatie* (verlichting door de Geest), maar kennelijk zijn er ook nog steeds vormen van *inspiratie* (ingeving/inspraak door de Geest). Die

Geest spreekt ook rechtstreeks in het hart. Daarin herken je iets van de grondstructuur van het charismatisch denken. Al erkent ds. Hutten (via een citaat) dat het bij de profetie niet om een aanvulling van de Schrift gaat, maar om een toepassing ervan (*Verrast*, p. 197), als rechtstreekse openbaring krijgt die profetie zo toch een relatieve zelfstandigheid naast de Schrift. Het gaat om rechtstreeks spreken van God. Wat zich voor mijn besef moeilijk laat rijmen met het belijden in art. 7 NGB.

Hier is reden om met dr. Hendriks de vraag te stellen, of dit niet de eenheid in geloof raakt. En wat mij betreft de vraag, of hier de grenzen van de gereformeerde confessie niet worden overschreden. Het broederlijk en open gesprek daarover is broodnodig. Alleen is dat gesprek er niet mee gediend wanneer de werkelijke verschillen geminimaliseerd worden. Ik zie het ds. Luiten doen bij de artikelen van ds. Ophoff over het bevrijdingspastoraat. Ik zie het hem eveneens doen bij het boek van ds. Hutten. Wel vragen, wel kritiek. En over die profetie moeten we ook maar niet te moeilijk doen (*Ref.*, 14 jan. 2006, p. 268). Maar in hoofdzaak is het allemaal legitiem en is er geen invloed van charismatisch denken te traceren. Was het maar waar! Wij horen binnen de Gereformeerde Kerken geluiden, die op z'n zachtst gezegd aan het charismatische denken verwant zijn. Dan denk ik niet alleen aan ds. Hutten en ds. Ophoff. Ik denk ook aan de openheid bij sommigen onder ons voor de uitgesproken charismatisch getinte New-Winebeweging. Het verslag over de laatstgehouden gemeenteconferentie van deze beweging was daar glashelder over (*RD*, 23 jan. 2006). En één van de sprekers daar was de gereformeerde predikant ds. R.F. Telgenhof. Willen we met elkaar in gesprek, laten we de dingen dan wel bij hun naam noemen. En ze niet onschuldiger voorstellen dan ze in werkelijkheid zijn.

Hoe verder?

Bereiken we elkaar nog? Onder die noemer heb ik deze Kroniek gebracht. Ds. Luiten schrijft dat hij met zijn polemiek de lijnen wil openhouden. Dat wil ons blad ook. Maar is er bij ds. Luiten ook *ontvankelijkheid* voor de zorgen die in ons blad geuit worden?

Want er is een opvallend verschil bij ds. Luiten. Ds. Ophoff en ds. Hutten worden uiterst welwillend benaderd. Wat mij betreft inhoudelijk *te* welwillend, maar dat is even het punt niet. Zelfs bij de beschuldiging van ds. Hutten over verzet bij medechristenen tegen het werk van de Geest, is ds. Luiten geneigd dat als een uitschieter te beschouwen. Maar die welwillendheid mis ik wanneer het over ons blad gaat. Ik bedoel niet het verschil in toonzetting in de benadering van dr. Hendriks en van mij. Want hoe hoffelijk ds. Luiten ook dr. Hendriks aanspreekt, ook daar ontbreekt werkelijk begrip voor de uitgesproken zorg en kritiek. Die dr. Hendriks en ondergetekende elk op eigen manier verwoorden. Maar waarover wij het met heel de redactie van ons blad van harte met elkaar eens zijn.

Vandaar mijn vraag: bereiken we

elkaar nog? Ds. Luiten schrijft dat hij niet de indruk wil wekken anderen te negeren. Maar neemt hij de zorgen van ons blad ook inhoudelijk serieus? Is het nodig dat dit allemaal zo hoog oploopt?, schrijft hij (*Ref.*, 14 jan. 2006). Die uitgesproken vraag proef ik als ondertoon door heel zijn schrijven heen. Waar maak je je nu eigenlijk allemaal zo druk om?

Om één ding ben ik blij. Namelijk dat ds. Luiten in *De Reformatie* gereageerd heeft. De problematiek rond de charismatische invloed binnen onze kerken - hoe je er ook over denkt - komt in ieder geval in bespreking. Hopelijk loopt dat toch ook eens uit op een kerkelijke positiebepaling. Ds. Luiten ziet weinig heil in een handreiking zoals de kerken die vaststelden rondom de zondag. Daar ben ik nog niet zo direct van overtuigd.

Al zeg ik wel: laat er eerst maar eens onderling van gedachten gewisseld worden. Om toch te proberen elkaar alsnog te bereiken. Maar komen we zo niet verder, dan zullen de kerken zich toch een keer - hoe dan ook - moeten uitspreken. Of opvattingen als van ds. Hutten en ds. Ophoff een legitieme plek kunnen hebben binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland, zoals ds. Luiten stelt, daarvan is ondergetekende op dit moment allerm minst overtuigd. Maar in beide gevallen gaat het om persoonlijke meningen. We zullen toch eens een keer moeten weten wat we op dit punt als kerken aan elkaar hebben. 'Bidt Jeruzalem vrede toe!' (Ps. 122).

Afgesloten op 26 januari 2006.

Welkom

Met ingang van dit nummer ziet u bij de redactie een nieuwe naam vermeld staan: ds. C. van Dijk te Capelle a/d IJssel. Al langer waren (en zijn) we op zoek naar uitbreiding van de redactie. Dus zijn we heel blij dat we ds. Van Dijk in de redactie van ons blad welkom kunnen heten. We doen het bij dezen. En wensen hem kracht en zegen van God toe.

Zonden aan elkaar belijden?

Aanleiding

In *Het Katern van het Nederlands Dagblad* van 7 oktober 2005 schreef ds. Henk Bondt een artikel waarin hij een vurig pleidooi voert om 'de regel' van Jakobus 5:16: 'Belijdt daarom elkaar uw zonden ...' in de gemeente te laten functioneren. Hij signaleert dat het ambtelijk vermaan meestal niet leidt tot het beoogde doel: bekering van de zondaar. Als een belangrijke oorzaak ziet hij dat de vermaande vaak te weinig verbondenheid en aanvaarding ervaart. Er wordt te

weinig rekening gehouden met zijn gevoelens. Ambtsdragers spreken te veel toe. En zo komt het vermaan over als afwijzing en bevoogding. Onttrekkingen zijn het gevolg. Dat gebeurt niet alleen, omdat men eigen handelen niet wil veranderen.

Bondt meent dat vermaan en tuchtbediening opnieuw kracht in onze kerken kunnen krijgen, wanneer wij naar de regel van Jakobus elkaar weer de zon-

den gaan belijden en voor elkaar gaan bidden. Die regel voedt de *nederigheid*, die zo onmisbaar is om niet tegenover een zondigende broeder te staan, maar naast hem. 'Wanneer we ons eraan wenen om de regel van Jakobus in praktijk te brengen, draagt deze praktijk het vermaangesprek met bijvoorbeeld een ambtsdrager. Als hij dan bij mij komt, voel ik me niet zo vreemd. Ik ben er mee bekend. En, omdat hij zelf regelmatig aan een concrete persoon belijdt waarin hij struikelt tegenover God en de naaste, zal hij zich willen hoeden om uit de hoogte tot mij, broeder Zondaar, te spreken.'

Thema A.N. Hendriks

Het is jammer dat Bondt zijn betoog ontsiert door ongenueanceerde oordelen. Zo bijvoorbeeld als hij stelt dat de zonde behalve de aandacht daarvoor in de liturgie of een studiesetting 'bijna buiten beeld is in de gemeente'. En als hij zegt: 'Op dit moment getuigt het dagelijkse gemeentelieven er niet van dat we genade ontvangen hebben. Wel met woorden, maar niet met daden.' Ik ga daar nu maar aan voorbij, omdat ik de zaak zelf die Bondt aan de orde stelt, de moeite van bezinning waard vind. Ik wil het nu graag toespitsen op de vraag: moet het belijden van zonden aan elkaar voluit een plaats krijgen in de gemeenschap der heiligen? Zijn wij in de loop van de eeuwen iets kwijtgeraakt wat wezenlijk is voor de onderlinge omgang in de gemeente en wat bij herstel ook de kerkelijke tucht nieuwe kracht geeft?

Uit de historie

Het elkaar zonden belijden schijnt als *regel* het eerst zich ontwikkeld te hebben in kloosters van de oosterse kerken. Het stond in het teken van de zielszorg van de monniken voor elkaar.¹ In de vierde eeuw verplaatst deze gewoonte zich naar de kloosters van het westen, waarbij het na verloop van tijd ook gebruik wordt dat devote leken hun zonden aan medechristenen gaan belijden, wanneer een priester ontbreekt. De kloosterbiecht wordt zo tot een lekenbiecht. Angelsaksische zendelingen voeren haar dan in in de kerken van het vasteland van Europa. In de negende eeuw wordt de lekenbiecht tot een voor elke gelovige geldende verplichting. Een bloeiperiode beleefde ze aan het begin van de dertiende eeuw, toen ridders op het slagveld vóór het gevecht hun geweten op deze manier wilden reinigen.

Steeds meer krijgt de biecht een plaats in de voorbereiding op het deelnemen aan de maaltijd van Christus. Deze biecht moest in elk geval gebeuren in de vastentijd vóór de communie op Pasen. Uiteindelijk bepaalde het vierde Lateraanse concilie (1215): 'Elke gelovige van beiderlei kunne moet, nadat hij tot de jaren des onderscheids gekomen is, afzonderlijk al zijn zonden getrouw biechten, althans eenmaal per jaar, bij zijn eigen priester.'

Het concilie van Trente (1545-1563) beperkte de biechtverplichting tot alle doodzonden en opende de mogelijkheid om ook bij een andere priester te biechten. De biecht wordt een *sacrament*,

Biechten in de openlucht: wereldjongerendagen Toronto

waarbij de priester optreedt als rechter namens God. Hij is het die over de mate van berouw oordeelt, hij is het ook die vrijspraak verleent.

We zien in deze ontwikkeling een duidelijke *versmalling* optreden in de opvatting van het 'elkaar' uit Jakobus 5:16. Beleed men in de kloosters oorspronkelijk nog echt elkaar de zonden, ten slotte is het de gewijde priester aan wie men de doodzonden belijdt!

Luther en Calvijn

Het is tegen de door de genoemde concilies opgeroepen leer en praktijk van de biecht dat Luther en Calvijn zich fel verzetten. Het verzet van beide reformatoren concentreert zich daarbij vooral tegen de biechtdwang en de aanmatiging dat een mens vrijspraak zou kunnen verlenen. Zonden belijden mag niet afgedwongen worden, maar moet vrijwillig gebeuren. De kerk van Rome bezondigt zich met de biechtverplichting aan tirannie over Gods volk. Zonden vergeven is het werk van God, dat Hij niet uit handen geeft aan priesters.

Het moet ons treffen dat de beide reformatoren niet met het badwater ook het kind hebben weggegooid.

Luther wil namelijk de private biecht zeker niet prijsgeven, mits de vrijwilligheid wordt gerespecteerd. Hij heeft daarvoor een sterk pastoraal motief: het is van grote betekenis, wanneer iemand

mij in de naam van Christus op het hart bindt dat mijn zonden werkelijk vergeven zijn. Juist deze zo persoonlijke verkondiging van de vergeving is voor Luther 'das güldene Kleinod'. Zo kunnen zwakke en aangevochten gewetens tot rust komen.² De reformator zegt over deze private biecht: 'Zij is een uitnemende genadeschat, waarin God ons zijn barmhartigheid en de vergeving van alle zonden aanbiedt, en zij is een zalige en rijke belofte van God, die niemand dwingt en dringt, maar ieder roept en lokt ... Daarom moet men deze biecht op het allerhoogste prijzen, zoals niemand haar werkelijk genoeg prijzen kan.'³

Ook Calvijn heeft onmiskenbaar een pastoraal motief om de private biecht te bepleiten. Al is het zo dat wij in de gemeente elkaar aan onze zwakheden kunnen ontdekken, en elkaar met raad en wederzijdse vertroosting kunnen ondersteunen, toch meent de reformator dat 'de herders' het meest daartoe geschikt geoordeeld moeten worden en wij hen het liefst moeten uitkiezen. Calvijn schrijft dan: 'Laat dus ieder van de gelovigen bedenken dat dit zijn plicht is: indien hij persoonlijk zo beangst en gekweld wordt door het gevoel van zijn zonden, dat hij zich slechts door de hulp van een ander kan redden, het middel niet te veronachtzamen, dat hem door de Here wordt aangeboden, namelijk: dat hij tot zijn verlichting gebruik maakt van bijzondere belijdenis bij zijn

herder, en om troost te verkrijgen persoonlijk de hulp inroept van hem, wiens ambt het is en in 't openbaar en in 't bijzonder het volk van God te troosten met de leer van het evangelie' (*Institutie*, III,4,12).

Jakobus 5:16

Luther en Calvijn hebben in hun opkomen voor een (van roomse smetten gezuiverde) private biecht verwezen naar wat Jakobus ons voorhoudt: 'Belijdt daarom elkander uw zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezing ontvangt' (Jak. 5:16). Ik ga nu niet in op alle vragen die rond Jakobus 5:14v vandaag weer actueel zijn in verband met de zogenaamde 'gebedsgenezing'. Ons onderwerp is wat collega Bondt aan de orde stelde: moet het belijden van zonden aan elkaar voluit een plaats krijgen in de gemeenschap der heiligen? Zijn wij in de loop van de eeuwen tot onze schade iets wezenlijks kwijtgeraakt?

Ik denk dat het belangrijk is te letten op de *context* van de oproep die Jakobus doet. Ik vind het een omissie in het betoog van Bondt dat hij deze context eigenlijk niet aan bod laat komen.

De verzen 13-18 draaien om de uitspraak: 'Het gebed van een rechtvaardige vermag veel, doordat er kracht aan

verleend wordt.' Dáárom spreekt Jakobus over gebed en voorbede. Daarbij mag het ons niet ontgaan dat Jakobus niet begint met de voorbede. Hij schrijft eerst: 'Heeft iemand onder u leed te dragen? Laat hij bidden' (vs. 13). Het woord dat hij gebruikt voor leed dragen, wijst op leed in welke vorm ook. Wij behoeven *ziekte* daarvan niet uit te sluiten. Juist omdat Jakobus de kracht van het gelovig gebed in het vervolg benadrukt, begrijpen we dat hij leeddragers in de gemeente oproept om te bidden. In vers 14 spreekt Jakobus over de voorbede van 'de oudsten der gemeente'. Maar te vaak vergeet men in de exegese dat de oproep van vers 13 aan vers 14 *voorafgaat*. Een zieke mag en moet zelf bidden. Ook om genezing. Wanneer Jakobus de *zieke* direct zou bedoelen te verwijzen naar de voorbede van de oudsten, dan zou hij ontkrachten wat hij er bij ons juist zo wil inhameren: het gebed van een rechtvaardige vermag veel!

Dit impliceert mijns inziens dat het in vers 14 en 15 wel om *bijzondere* pastorale situaties moet gaan. Dat Jakobus zonde en vergeving noemt, wijst ook in die richting. De werkwoorden die Jakobus gebruikt voor 'ziek zijn' (vs. 14a) en 'lijden' (vs. 15a), hebben een betekenis die niet tot het fysieke, het lichamelijke, beperkt hoeft te worden. Ze spreken ook van psychische nood.⁴

Het komt mij voor dat het - gelet op de context - in vers 14 en 15 niet gaat om een zieke zonder meer, maar om een zieke die het ook geestelijk zwaar heeft. Het feit dat Jakobus niet naar iemand verwijst die de gave van de genezing (vgl. 1 Kor. 12:9) heeft, maar juist naar 'de oudsten van de gemeente'⁵, maakt dit ook aannemelijk. Zij zijn toch bij uitstek de figuren aan wie de pastorale zorg is toevertrouwd.

Alles wijst erop dat Jakobus hier gemeenteleden op het oog heeft, die door hun ziek zijn geestelijk in moeite zijn geraakt. Jakobus rekent in vers 15 zelfs met de mogelijkheid dat er zonde in het spel is, die beleden moet worden en waarvoor vergeving ontvangen dient te worden.

In nauwe aansluiting op wat Jakobus zegt in vers 14 en 15, volgt dan de oproep om *elkaar* de zonden te belijden en voor *elkaar* voorbede te doen, zoals blijkt uit het redengevende woordje 'daarom' in de aanvang van vers 16. Wij mogen deze nauwe aansluiting niet uit het oog verliezen. De strekking van het betoog van Bondt is dat juist het elkaar de zonde belijden ons voedt in nederigheid en ons geschikt maakt om niet uit de hoogte een zondigende broeder te vermanen. Maar dit gezichtspunt is in Jakobus 5 niet aan de orde. De oproep van Jakobus is een vervolg op de pasto-

rale hulp die de oudsten in een bijzondere situatie van geestelijke nood mogen verlenen. Jakobus reserveert die hulp niet voor de oudsten, maar roept op tot pastoraat aan elkaar, wanneer er moeite is op het punt van ziekte, zonde en vergeving.

Calvijn maakt onderscheid tussen 'twee vormen van persoonlijke belijden': er is het belijden van zonde *vanwege de naaste* in geval dat wij een ander hebben gekwetst en met hem verzoend moeten worden (vgl. Mat. 5:24) en er is het belijden van zonde *ter wille van onszelf* in het geval dat wij de hulp en vertroosting van anderen nodig hebben (*Institutie*, III,4,12). Dit laatste is in Jakobus 5:16 aan de orde. Wij moeten elkaar de zonden belijden, om hulp en voorbede van de ander te ontvangen.

Het motief om met de ander over onze zonde te spreken is niet dat dit een oefening in nederigheid is (hoe waar dit op zich ook is), maar dat wij de ander *nodig hebben* om uit geestelijke zwakte te komen. Het werkwoord dat Jakobus gebruikt voor 'genezing ontvangen', kan ook op geestelijk herstel slaan.

De oproep van Jakobus 5:16 leert ons dat het werk van de oudsten de *onderlinge* pastorale zorg niet overbodig maakt. Integendeel, de oudsten wijzen juist de taak van de gemeente aan. Wij moeten met onze geestelijke nood bij elkaar in de gemeente terecht kunnen. Het 'ambt van de gelovigen' moet functioneren, wanneer er pastorale hulp nodig is. En laat ieder die hulp nodig heeft, bedenken dat er helpers zijn: oudsten en broeders en zusters!

De praktijk

Moet het, zoals Bondt bepleit, praktisch worden dat wij elkaar de zonden belijden en voor elkaar voorbede doen? Mijn collega spreekt over een ambtsdrager die ingang vindt bij een broeder die vermaand moet worden, omdat hijzelf 'regelmatig aan een concrete persoon belijdt waarin hij struikelt ...' Mijns inziens kun je je voor dat 'regelmatig' niet op Jakobus 5:16 beroepen.

Bondt doet dit doordat hij het *specifieke* van de context waarin het 'belijdt elkaar de zonden' staat, niet honoreert. Opvallend is voorts dat - voorzover ik zie - wij nergens in de Schrift een oproep vinden om 'regelmatig' bij anderen te biecht te gaan. De Schrift benadrukt dat wij onze zonden voor *de Here* dienen te belijden. Slechts in geval dat

wij de naaste gekwetst hebben, is er de opdracht met hem tot verzoening te komen (vgl. Mat. 5:24). Dan moeten wij ook over ons kwaad met de ander spreken en hem vergeving vragen (vgl. Mat. 19:21v). In andere gevallen is het genoeg dat wij ons voor de Here verootmoedigen en naar het voorbeeld van David onze zonde Hem bekendmaken (vgl. Ps. 32:5). De belijdenis van schuld en het gebed om vergeving zijn bij uitstek iets voor 'de binnenkamer', zoals de Here Jezus zijn discipelen leerde (vgl. Mat. 6:6v).

Het kan nodig zijn dat wij anderen te hulp roepen, namelijk wanneer wij in geestelijke nood verkeren en wij geen vrede vinden door ons persoonlijk gebed. Jakobus wijst ons erop dat er dan oudsten en broeders en zusters zijn, die God ons geeft tot hulp en vertroosting. Wij tobben vaak te veel zelf, terwijl de Here ons een weg wijst om geholpen te worden. Het kan heel bevrijdend zijn een ander deelgenoot te maken van je strijd, hem te zeggen wat je kwelt en hem tot je voorbidder te maken. Trots mag ons niet verhinderen, de weg naar 'genezing' in te slaan die Jakobus ons op het hart bindt. Dat daarbij de oudsten een belangrijke rol kunnen spelen, lijkt me voor de hand liggend. Zij zijn toch aangewezen als herders die waken over 'de zielen' en van wie de gemeente heeft uitgesproken dat zij pastorale gaven bezitten. Maar het mogen en kunnen ook broeders of zusters zijn, zoals Jakobus ons zegt.

Ik heb dan ook mijn reserves jegens de praktijk die collega Bondt bepleit. Hij overvraagt wanneer hij ernaartoe wil dat wij 'regelmatig' aan 'een concrete persoon' belijden waarin wij struikelen. Ik vind dit in de Schrift niet terug. Het lijkt me ook helemaal niet nodig: het is voldoende als de Here onze schuldkenning hoort. Het lijkt me ook niet wenselijk: voor je het weet is er weer iets van 'biechtdwang'.

Bondt ziet het volgen van 'de regel' van Jakobus 5:16 als het medicijn voor de genezing van ons kerkelijk leven van hoogmoed en achteloosheid. Ik volg hem daarin niet. Niet het belijden van zonden aan *elkaar* zal een omkeer brengen, maar het werkelijk *klein worden voor de Here*. Wij moeten weer aan de zonde gaan tillen en beseffen hoe diep schuldig wij staan voor onze hemelse Vader. Wat de Heidelberger zegt over de aanklacht van ons geweten (antw. 60) en over ons, arme zondaren (antw. 126) zal weer volle werkelijkheid voor ons

moeten worden. *Dan* leren wij nederigheid, een nederigheid die ook zo nodig is wanneer een broeder vermaand moet worden. De ambtsdrager zal dan niet vanuit de hoogte spreken, maar terechtwijzen 'in een geest van zachtmoedigheid, ziende op uzelf, gij mocht ook eens in verzoeking komen' (Gal. 6:1).

Deze zachtmoedigheid wordt niet weinig gevoed door de gemeenschappelijke schuldbelijdenis in onze kerkdiensten. Daar krijgt het 'ons, arme zondaren' publiek stem en brengen wij ook *elkaar* tot de nederigheid die ons voor de Here past. Juist in de kerkdiensten moet het in preek, gebed en lied uitkomen dat de strijd tegen het kwaad onze (Bondt wijst daar terecht op) *gemeenschappelijke* strijd is. Ik geloof niet dat het onderhouden van 'de regel' van Jakobus 5:16 de tucht oefening 'draagvlak' geeft, zoals Bondt stelt. Ik geloof wel dat wij in het vermanen meer het voorbeeld van de apostel moeten volgen, die onder tranen terechtwees (Hand. 20:31), moeten uitstralen hoezeer wijzelf van vergeving leven, en moeten beseffen: 'Slechts wie bestraffing verdragen wil, is bekwaam om bestraffing toe te dienen.'⁶

Noten:

- ¹ Vgl. Ph.J. Huijser, *Biecht en private zondebelijdenis*, Kampen 1980, p. 40v.
- ² Vgl. M.J. Arntzen, *Biecht en vergeving van zonden. Een benadering van het biechtvraagstuk vanuit gereformeerd standpunt*, Kampen 1961, p. 12.
- ³ D. Martin *Luthers Werke. Kritische Gesamtausgabe*, Weimar 1883 ff., VIII, p. 164, 165.
- ⁴ Vgl. J. Kamphuis, 'Luther over de boete', in: W. Balke e.a., *Luther en het gereformeerd protestantisme*, 's-Gravenhage (1982), p. 187.
- ⁵ Vgl. L. Floor, *Jakobus. Brief van een broeder*, Kampen (1998), p. 179.
- ⁶ Moeilijk blijft de vraag wie Jakobus met deze oudsten op het oog heeft. J. van Bruggen, *Ambten in de apostolische kerk*, Kampen 1984, p. 87v, identificeert ze met de oudsten te Jeruzalem en ziet ze als charismatisch begiftigde personen. Zijn opvatting geeft mijns inziens problemen met het 'daarom' van Jakobus 5:16. Als de oudsten de volmacht tot genezing hadden (vgl. Mar. 6:13), hoe kan Jakobus dan verwijzen naar *elkaar* om 'genezing' te ontvangen? Wat is dan de redelijkheid van dat 'daarom'?
- ⁷ J. van Andel, *De gemeenschap der Heiligen*, Kampen 1904, p. 113. Van Andel schrijft een nog altijd zeer lezenswaardig hoofdstuk over 'broederlijke bestraffing'.

Individualisme of gemeenschap?

Ooit las ik het verhaal van een behulpzame automobilist die de chauffeur van een vrachtauto te hulp kwam. De vrachtauto stond langs de kant van de weg. Blijkbaar was een van de remmen blijven hangen, want er was veel rook en er waren ook al vlammen te zien. De behulpzame medeweggebruiker snelde erheen en doofde de beginnende brand met zijn eigen brandblusser. Daarbij liep hij wat vlekken op aan zijn kleren. Hij vroeg de chauffeur van de vrachtauto om het adres van zijn baas, zodat hij de rekening van de stomerij kon opsturen en wellicht ook iets kon vragen als vergoeding voor zijn leeggespoten brandblusser. De chauffeur lachte hem vierkant in zijn gezicht uit. Hoezo stomerijkosten? Hoezo brandblusapparaat? Hij had toch niet om hulp gevraagd? De automobilist was uit zichzelf aan het blussen geslagen zonder dat hem daarom gevraagd was!

In deze gebeurtenis hebben we te maken met een gevolg van extreem individualisme. Het gaat hier in feite om twee mensen, die twee werelden vertegenwoordigen. De ene is lid van een *samenleving*. Dat bewijst hij door zijn daden. De vrachtwagenchauffeur is lid van het steeds groter wordende leger der individualisten. Hij leeft in z'n eentje en alleen voor zichzelf. Naar alle waarschijnlijkheid is hij zich daar niet van bewust. En ook de hulp die hij kreeg, opende hem niet de ogen voor het feit dat het 'iets hebben' met een ander een heel positief effect heeft.

In de kerk wordt heel regelmatig

tegen individualisme gewaarschuwd. Dat is terecht, want ook kerkmensen blijven niet vrij van deze welvaartsziekte.

Maar is dat wel zo? Zijn we in de kerk onderling dan zo weinig behulpzaam? Is er helemaal niets meer van een *gemeenschap* der heiligen te ontdekken in de kerk? Nee, zo is het gelukkig niet.

Overigens, die vrachtwagenchauffeur van daarnet heeft thuis misschien een paar heel lieve kindertjes. En hoewel hij in het weekend moe is van het werken, wil hij best even met ze ravotten en voetballen. En in het café is hij echt niet te beroerd om een rondje te geven. En zelfs brengt hij wel eens de gebruikte glazen terug naar de bar.

Zijn er dan bepaalde gebieden in zijn leven waar hij die grondhouding van het individualisme overwint? Misschien is dat wel zo. Alleen, wat gebeurt er bijvoorbeeld als zijn lieve kindertjes tot etterige pubertjes zijn uitgegroeid? Worden ze dan buiten dat 'uitzonderingsgebied' van hun vader gedumpt? Worden ze dan op dezelfde manier behandeld als die medeweggebruiker?

Ik denk dat je inderdaad mag stellen dat individualisme de grondhouding is van deze chauffeur. Maar niet alleen van hem. Van alle mensen! Dat kan blijken uit de manier waarop Adam de Here antwoordde toen hij door de Here ter verantwoording geroepen werd: 'De vrouw die U mij gegeven hebt, die heeft het gedaan!' Adam dumpte in feite zijn vrouw, over

wie hij kort tevoren zo'n prachtig en dankbaar lied zong.

Als wij in de kerk onderlinge liefde en behulpzaamheid ervaren, dan mag ons dat wel degelijk een hart onder de riem steken. Omdat het gaat om bewijzen dat de Geest van de Here ons individualisme op die punten overwonnen heeft. Tegelijk moet ons dat ook stimuleren om het individualisme als grondhouding te onderkennen en uit ons (kerkelijk) leven uit te bannen. 'Uitbannen,' zeg ik met opzet. Individualisme komt niet van buitenaf maar van binnenuit!

Tegenover individualisme staat *gemeenschap*. In een *gemeenschap* helpen we elkaar niet alleen in het café, maar ook langs de weg. En op weg. We helpen elkaar een brandje te blussen en we zijn daar wederzijds dankbaar voor. Onze levens kruisen zich immers niet voor een ogenblik om elkaar daarna nooit meer te zien! We zijn op weg. Samen. En al zou je elkaar maar één keer echt ontmoeten in je leven, dan mag dat toch een *gemeenschappelijk* begin zijn van de eeuwige *gemeenschap* die ons wacht.

R.Th. Pos

Sprekende stenen¹

Door het raam van de personeelskamer zag ik hem komen. Hij was leidinggevende aan een grote algemeen christelijke school ergens in Nederland, verder wist ik niets van zijn geestelijke achtergrond. We hadden een afspraak voor een zakelijk onderhoud en ik liep naar de hoofdingang om hem te verwelkomen. Maar in de hal wachtte ik tevergeefs. Wat verwonderd liep ik naar buiten om te kijken waar hij bleef.

Bij de hoek van het schoolgebouw zag ik hem staan. Hij keek aandachtig naar de muur. Na een hartelijke begroeting zei hij: 'Een gevelsteen met een bijbeltekst: Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken. Ik begrijp dat de naam De Rank daaraan is ontleend.' Het bleef even stil, toen vervolgde hij: 'Ik moest hier echt even voor blijven staan. In mijn beleving is zo'n steen iets van vorige generaties, maar hier vind ik het op een eigentijds schoolgebouw. Dat verbaast me.' Zo raakten we aan de praat over de combinatie school en Bijbel.

Twee van die gevelstenen

'Ik herinner mij een oude school,' zei hij, 'ook met een naam en een bijpassende bijbeltekst. Op twee van die grote gevelstenen. Op de ene stond *School met den Bijbel*. En op de andere iets over wijsheid die je alleen in de Bijbel vindt. Ik weet het niet meer precies.'

'De vreeze des HEREN is het begin der wijsheid,' raadde ik, 'Psalm 111.'

'Dat is het!' riep hij, opnieuw verbaasd, 'u had dominee moeten worden!'

Ik probeerde hem duidelijk te maken dat mijn antwoord evenveel te maken had met geschiedenislessen en met jeugdherinneringen. Veel christelijke scholen hadden vroeger twee van die sierlijke gevelstenen. Standaard de aanduiding 'School met den Bijbel', en vaak daarnaast een steen met een bijbeltekst die aan de school werd meegegeven bij de opening.

Een paar weken geleden wees mijn

vrouw mij de 'School met den Bijbel' aan uit haar kinderjaren, in Waskemeer. 'Er stond een tekst op een grijze steen,' zei ze, 'boven het bankje waar we altijd op zaten. *Laat de kinderkens tot mij komen...*' En werkelijk, de bekende woorden van Jezus waren op de verweerde gevelsteen nog duidelijk te lezen!

Zelf begon ik mijn schooljaren op de christelijke school in Ureterp. In de voorgevel zaten twee stenen. Op de ene ook hier 'School met den Bijbel'. Op de andere: *De HEERE heeft groote dingen bij ons gedaan* - Psalm 126:3. Ik weet dat nog zo goed, omdat ik op een dag ontdekte dat ik die moeilijke tekst zelf kon lezen. Die succeservaring maakte blijkbaar nogal indruk op mij.

En nu, door het bezoek van een collega, was er ineens die combinatie van 'School met den Bijbel' en *De vreeze des HEREN is het begin der wijsheid*.

Respect voor God en voor zijn Woord

De vreeze des HEREN. Het is een verouderde uitdrukking, ik weet het. Maar

toch wel een heel kostbare. Het woord 'vreezen' heeft hier niets te maken met angst, maar met een zuiver besef wie God is. Het woord herinnert aan de houding van Abraham, die op zijn knieën ging voor de Rechtvaardige en besepte dat hijzelf een mens was van vlees en bloed. Het doet je denken aan Mozes die zijn gezicht bedekte en zijn schoenen uittrok toen God hem aansprak vanuit de braamstruik. Het gaat in dit woord om het respect dat de sterfelijke mens verschuldigd is aan de eeuwige God. De Nieuwe Bijbelvertaling geeft dit inhoudelijk goed weer met 'ontzag voor de HEER'.

Respect voor de Persoon van God en respect voor wat Hij zegt, hebben direct met elkaar te maken. Zo ervaren we dat in onze eigen situatie toch ook? Als een leidinggevende binnen zijn school of bedrijf bepaalde regels stelt, en het personeel lapt die aan z'n laars - hoe voelt dat? Dat is toch niet alleen maar een negeren van wat die man zegt, het is ook respectloos ten opzichte van zijn persoon.

Hetzelfde geldt voor de houding tegenover God en zijn Woord. Er is in onze tijd een ontstellend oneerbiedige omgang met God en met de Bijbel. Hoe lachwekkend werd het heilig Woord van onze God soms neergezet bij de presentatie van de Nieuwe Bijbelvertaling aan

het Nederlandse volk. Prostituees, atheïsten en cabaretiërs gingen er onbeschaamd mee aan de haal. En dat in een uitzending waarvoor de EO mee verantwoordelijk was! Recent mocht de RVU in godslasterlijke uitzendingen God ontëren en de Bijbel onderuithalen. Protesten daartegen haalden niets uit. Alleen het recht op vrije meningsuiting lijkt in deze tijd heilig.

Scholen zonder Bijbel

Tegen deze achtergrond ontstond in de negentiende eeuw de Schoolstrijd, ook wel genoemd 'De Tachtigjarige Oorlog om het Kind'. De scholen moesten in die tijd wel christelijk onderwijs geven, maar dat hield niet meer in dan de vorming van een soort christelijk fatsoen. De Bijbel als gezaghebbend Woord van God werd door de onderwijsinspectie in de scholen niet toegestaan. In de zogenoemde Boekenlijst bij de Schoolwet van 1806 stond: de Bijbel mag geen eigenlijk schoolboek zijn en ook niet op die manier gebruikt worden. Zo kregen we scholen die de naam hadden christelijk te zijn, maar waarin tegelijk de Bijbel monddood was gemaakt. De Bijbel werd geweerd omdat hij verdeeldheid zou zaaien: tussen joden en christenen, katholieken en protestanten, orthodoxen en vrijzinnigen.

Een brede massa van vaak ongeletterde christen-ouders, onder leiding van voorgangers als Groen van Prinsterer en Abraham Kuypers, kwam hiertegen in verzet. Deze vaders en moeders wilden weer een school met de Bijbel. Want zij begrepen dat het ontzag voor God en ontzag voor wat Hij zegt, onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Terugwerkende kracht

Ik sta daarbij stil, omdat er parallellen liggen met vandaag. In onze tijd is religie weer in de mode en is de Bijbel als boek best populair. En daar kun je je zomaar op verkijken. Want het is niet zo dat dit ontzag voor God met zich meebrengt en gehoorzaamheid aan zijn Woord.

We zien in ons land al lange tijd een terugwerkende kracht naar een school zonder Bijbel. De vrijzinnigheid in veel kerken werkte in de hand dat ook in het onderwijs de Bijbel zijn betekenis opnieuw ging verliezen. Dit proces wordt versterkt door actuele beleidsmatige ont-

wikkelingen. Er ontstaan fusies tussen christelijke en katholieke scholen, ook tussen christelijke en katholieke en openbare scholen. De Bijbel mag op deze scholen wel een plaats hebben, maar alleen als menselijk boek. Als een verzameling verhalen over godservaringen, boeiend om haar spirituele, literaire en culturele waarde. Maar niet als boek van God, met de profetische taal: Zo zegt de Here ...

We moeten ons de ernst van deze situatie wel aantrekken. Er hangt veel van af of wij onze kinderen opvoeden in ontzag voor God én trouw aan zijn Woord. Ik weet, het kan soms niet anders. Soms moeten wij onze kinderen wel toevertrouwen aan scholen waar de Bijbel louter als mensenwerk wordt gezien en gebruikt. Maar als dat echt niet anders kan, is het dan nog wel onze nood? Brengen we dat wel als onze zorg voor Gods aangezicht?

Vloertje

We hebben nu genoeg naar buiten gekeken. Laten we de blik maar eens naar binnen richten. Beseffen we voldoende onze rijkdom, zijn we wel alert op sleur en vervlakking? De omgang met de Bijbel en het vrezen van de Here: hoe krijgen zij vorm in de dagelijkse gang van zaken binnen de school en in het gezin?

Laten we eens kijken naar een schooldag op onze eigen school, De Rank. We beginnen met een gebed, waarin de kinderen ook zelf kunnen aangeven wat we aan God gaan vragen en waarvoor we Hem willen danken. Reken maar dat ze dan met persoonlijke dingen komen aanzetten! Daarna zingen we psalmen en geestelijke liederen. En dan volgt de bijbelvertelling: het verhaal en de betekenis ervan voor ons leven.

Iemand zei eens: 'Dit legt een vloertje onder de hele dag.' En zo is het. Dat wij samen kinderen van de Here zijn, komt in de loop van de dag op allerlei momenten weer terug. In hoe wij met elkaar behoren om te gaan. In onze verwondering tijdens lessen biologie, geschiedenis en aardrijkskunde. En bij de gesprekken in de klas: over opa die is gestorven, over een tante die erg ziek is, en noem maar op.

Een collega van een openbare school zei eens tegen mij: 'Waarom toch al die verschillende scholen? Het onderwijs is immers voor 90% hetzelfde. Eén en één

is overal twee. Het enige verschil zit in het uurtje waarin de pastoor, de dominee en de man van het Humanistisch Verbond wat geestelijke vorming zou kunnen geven. Dat lossen we wel op.'

Hij had niets begrepen van 'het vloertje'. Hij dacht dat het christelijke van een christelijke school zich beperkt tot een paar uurtjes 'religie' op het lesrooster.

Gezin met de Bijbel

We willen nog even wat verder kijken dan de betekenis van de school. Dat vloertje onder de dag - legt u dat thuis ook? Voor de ontwikkeling van een gelovige levenshouding is een 'Gezin met de Bijbel' voor het kind nog belangrijker dan een 'School met de Bijbel'. Het is zo funest, als kinderen 's morgens gestrest op school komen door gejakker aan de ontbijttafel. Kinderen die maar niet opschieten met kleden en eten. En ouders met een voortdurende blik op de klok, omdat ze allebei naar hun werk moeten of te laat zijn opgestaan. Gefoeter. Geen tijd voor God, dat moet maar wachten tot vanavond. Ik las onlangs in een verslag van een orthopedagoog hoe slecht zo'n gejaagd dagbegin is voor het welbevinden van een kind.

We leren de kinderen wel dat mooie kinderlied:

*Elke morgen als ik wakker word,
Praat ik zachtjes met de Heer,
Al mijn zorgen, hoe de dag ook wordt
Leg ik bij Hem neer.*

Doen we dit, in ons gezin? Als we onze verhouding met God als een vloertje onder de dag willen leggen, nemen we toch als ouders daarin de eerste verantwoordelijkheid?

Je geestelijk eigendom

Als we willen dat onze kinderen ontzag voor God krijgen, is het belangrijk dat ze respect ontwikkelen voor zijn Woord. Als kinderen alleen maar uit de Bijbel horen lezen, blijft de persoonlijke omgang met wat God zegt, erg op een afstand. Vertrouwd raken met de Bijbel en ook daadwerkelijk beleven dat God daarin tot hen spreekt, ontstaat vooral als kinderen er ook *zelf* in lezen. Al vanaf hun vroege jaren.

Daarnaast is voor het vertrouwd raken met Gods Woord van groot belang dat je het steeds tegenkomt in dezelfde vorm. Natuurlijk kun je bij bijbelstudie allerlei vertalingen naast elkaar leggen om details beter te begrijpen. Maar dan heb je ook een ander doel. Als je iets wilt opslaan in je geheugen, ben je afhankelijk van vaste vormen. Maak uw kinderen daarom vertrouwd met één vertaling: het eigen bijbeltje.

Deze twee voorwaarden, zelf lezen en in een vaste vertaling, zijn van groot belang om allerlei woorden van God tot je geestelijk eigendom te maken.

Om zo'n schat te verwerven, moet je natuurlijk wel trouw zijn in het persoonlijk bijbel lezen. Met trouw bedoel ik: regelmaat, een vast patroon. Bijvoorbeeld 's avonds voor het slapen gaan. Een bijbels dagboekje voor kinderen kan daarbij een goed hulpmiddel zijn. Tegelijk is het goed om kinderen vertrouwd te maken met het geheel van Gods Woord. Moedig ze daarom aan ook eens een bijbelboek in zijn geheel te lezen. Dat kan, met bijbelboeken als Ruth, Jona en de evangeliën, al vanaf een jaar of tien.

In de pastorale zorg loop je er keer op keer tegenaan hoe kostbaar het is, als Gods woorden in je hart liggen opgesla-

gen. Ik denk aan mensen die oud geworden zijn, niet goed meer kunnen opnemen, hun gezichtsvermogen verliezen of gewoon te moe zijn om te lezen. Of zieken die er zo slecht aan toe zijn dat zij geen energie meer hebben om te lezen en zich te concentreren. Wat is het dan belangrijk dat woorden van God je geestelijk eigendom zijn geworden: psalmen, uitspraken van Jezus, bemoedigingen van profeten en apostelen. Wat een troost ervaren juist deze mensen vaak, als in slapeloze nachten of lange eenzame dagen Gods Woord voortdurend in hen is.

Maar je hoeft er niet oud voor te zijn. Het geldt ook voor jongeren en mensen in de kracht van hun leven: wat kostbaar als bijbelgedeelten vast in je geheugen zitten en je in een flits voor ogen staan bij onverwachte moeiten en verleidingen.

Dat kan alleen de Heer ons doen verstaan...

Om het verhaal rond te maken gaan we nog één keer terug naar die gevelsteen in de herinnering van mijn collega. Er is nog een kleine bijzonderheid waar we niet op gelet hebben. Er staat namelijk in die oude vertaling niet *begin*, maar *beginsel*. Met dat woord dalen we dieper af in wat de Heilige Geest ons duidelijk wil maken. Een beginsel is meer dan alleen maar een goede start.

Een voorbeeld. Toen ze met deze school begonnen te bouwen, ging ik vaak even kijken. Ik zag de diep uitgegraven bouwput en de ruwe muren in de diepe sleuven. 'Het begin is er', constateerde ik tevreden. Maar het was niet zomaar het begin van dit gebouw, het was meer. Het was het beginsel: de fun-

dering waarop het hele gebouw zou rusten en de basis van de vorm die het gebouw zou aannemen.

Zo is ook het ontzag voor God niet alleen maar een begin, maar een beginsel. Een fundament. Het draagt je en geeft vorm aan je leven. Niet alleen aan je gemoedsleven: hoe je dingen ervaart en verwerkt. Het stuurt net zo goed de mentale processen aan: hoe je dingen afweegt en beoordeelt. Ontzag voor God brengt mee dat je oog hebt voor ware verhoudingen: het maakt je ontvankelijk voor de geestelijke wereld die schuilgaat achter al het materiële, het doet je de tijdelijke dingen relativiseren en geeft je zicht op wat eeuwig is. Zelfs een kind ziet dan al achter wetmatigheden en gebeurtenissen de almacht en de trouw van God.

Deze wijsheid leert een kind alleen in een 'Gezin met de Bijbel'.

En in een 'School met de Bijbel'.

Een lied uit de eeuw van de schoolstrijd brengt het zo roerend eenvoudig onder woorden:

*'Al wat een kind beminnen moet en weten,
dat kan alleen de Heer ons doen verstaan.'*

Aangehaalde bronnen:

Kinderlied 'Elke morgen...': uit Liedbundel E&R II, nr. 332.

Drs. T.M. Gilhuis, *Memorietafel van het christelijk onderwijs* (Kampen 1974), p. 42 en 73.

Noot:

¹ Tekst openingswoord ouderavond GBS De Rank, Emmen, 7 september 2005.

Artikelen uit oudere jaargangen blijven beschikbaar!

Als redactie willen we graag artikelen uit vorige jaargangen, die nog van belang (kunnen) zijn, voor de lezers en andere belangstellenden beschikbaar houden. De mogelijkheid om artikelen van tenminste twee jaar geleden op te vragen is er nu via www.woordenwereld.nl! Door te klikken op Nader Bekeken, Artikelen kunt u al uit een aantal nummers downloaden.

Verder is een groot trefwoordenregister op alle voorgaande jaargangen te vinden op www.woordenwereld.nl, onder Nader Bekeken.

Pleidooi van dr. Jan Veenhof

Onlangs verscheen een bundel van verzamelde artikelen van dr. Jan Veenhof, waarmee de samenstellers hun leermeester en vriend niet alleen hebben willen eren, maar ook de gereformeerde theologie willen dienen. Ik vraag nogal breed aandacht voor dit boek, omdat het zeer belangrijk is voor de discussie die vandaag in onze kerken speelt rond wat wij van de Heilige Geest mogen verwachten.

Veenhof is een internationaal erkend deskundige, als het gaat om wat de charismatische beweging voorstaat. Hoezeer ook zijn beschouwingen over bijvoorbeeld de Vrijmaking, de theologie van K. Schilder en de discussie over het zelf-onderzoek uit de jaren dertig prikkelen tot een kritische bespreking, ik beperk me tot zijn pleidooi voor een vernieuwing van kerk en theologie vanuit de charismatische beweging, omdat dit pleidooi zo relevant is voor wat onder ons steeds meer aan de orde is.

Jan Veenhof

Zo bekend als zijn vader, C. Veenhof, hoogleraar aan onze Theologische Hogeschool te Kampen, is geweest, zo onbekend is in onze kring dr. Jan Veenhof. Dat komt doordat Jan in de jaren zestig zich onttrok aan de moeiten waarin onze kerken gekomen waren, en zich een benoeming liet welgevalen aan de bijbelschool van Sankt Chrischona te Basel. Wel kreeg in theologenland zijn vuistdikke proefschrift over Bavincks openbaringsleer (1968) aandacht. Maar veel van zijn latere werk als hoogleraar dogmatiek en dogmageschiedenis aan de Vrije Universiteit te Amsterdam (1973-1989) ging langs onze kring heen. De confrontatie met de charismatische beweging die reeds in de jaren zestig speelde in de Rooms-katholieke Kerk en in de grote protestantse kerken in Nederland, komt pas nu in alle hevigheid op onze kerken af.

Het is een verdienste van Jan Veenhof dat hij reeds vroeg zich verdiept

heeft in de theologie van de charismatische beweging en de confrontatie ermee is aangegaan. Uiteindelijk resulteert dat in een pleidooi voor de *waarde* van deze beweging als het gaat om een vernieuwing van kerk en theologie, zij het met enige kritische kanttekeningen.

Veenhof kwam in Zwitserland in aanraking met piëtistische stromingen, verkeerde in een netwerk van allerlei groepen en personen die zochten naar charismatische en geestelijke vernieuwing. Dat heeft hem diepgaand beïnvloed. Deze invloed heeft zijn latere werk als hoogleraar sterk getekend. Mee door zijn inspanning is er aan de Vrije Universiteit een bijzondere leerstoel gecreëerd voor de theologie van de charismatische vernieuwing!

In de jaren negentig vinden wij Veenhof weer in Zwitserland, nu als predikant te Thun-Strätlingen, want hij wilde zijn wetenschappelijke bezinning graag toetsen aan de praktijk. Thans is hij emeritus predikant en woont aan het Thunermeer. Mij trof dat Veenhof, terugkijkend, schrijft: 'De arbeid aan de theologische faculteit van de V.U. gaf voldoening, ook vanwege de vriend-

schappelijke contacten' (p. 248). Geen woord over de principiële neergang van de VU, die professor A.Th. van Deursen in zijn jongste boek zo aangrijpend beschrijft!

Assepoester

De hervormde dogmaticus H. Berkhof klaagde in de vorige eeuw dat de leer van de Heilige Geest lange tijd de assepoester in het huis van de theologie is geweest. Veenhof komt dank toe dat hij zich ingespannen heeft om aan die positie een eind te maken. Het is dan ook terecht dat de samenstellers van de bundel een ruime plaats geven aan het vele dat Veenhof over de Geest en zijn werk naar voren heeft gebracht. Dat Veenhof zich zo indringend daarmee bezighield, vloeide voort uit zijn overtuiging dat de gereformeerde theologie, en breder het gereformeerde leven zelf, wat hij noemde 'getheologiseerd' waren geraakt. De dienst van God en het kerkelijk leven werden feitelijk gelijkgesteld met de juiste theologie. De omgang met de Here werd versmald tot het goede begrip en de juiste formulering. Dat het tot de Vrijmaking kwam, ziet Veenhof als het bewijs daarvan. Een objectivisme verdrong de aandacht voor de persoon-

lijke verhouding tot God, het gevoelig beleven, het zelfonderzoek en nog wat meer.

Veenhof vond in Zwitserland juist die aandacht terug. En dat bracht hem tot zijn nadere bezinning op de Geest en zijn werk. Want bij dat werk komt zo duidelijk de *mens* in zicht en de *manier* waarop hij deelt in het heil. Veenhof meende dat de geschiedenis van de Vrijmaking een duidelijk signaal vormde, dat het gereformeerde leven en de gereformeerde theologie andere, nieuwe wegen moesten inslaan. Die andere wegen zag hij geopend in een verwerking van veel wat de charismatische beweging aan de orde stelde. Juist een bevruchting van het gereformeerde door het charismatische gedachtegoed zou kerken en theologie uit het objectivistische vaarwater kunnen redden.

Ik laat Veenhofs taxatie van de jaren veertig nu maar zonder kritiek. Want ik wil alle aandacht richten op zijn pleidooi om de gereformeerde theologie te laten verrijken met wat ons uit de charismatische leer van de Geest en zijn werk wordt aangereikt. Zijn opstellen zijn alleen al daarom zo belangrijk, omdat daaruit blijkt - wat W. van 't Spijker al eens benadrukte - dat wij in de charismatische visie met een *theologie* te doen hebben. Ze zijn verplichte lectuur voor ieder in onze kerken die vaak in een naïeve onwetendheid zo gemakkelijk het pleit voert voor 'meer van de Geest'. Ze kunnen aan onze discussie ook de zo broodnodige diepgang verlenen. Daarom ook ben ik blij dat deze bundel er nu is en ons uitnodigt om werkelijk *diepgaand* over dat 'meer van de Geest' te spreken!

Pluspunten

Wat ziet Veenhof nu als de pluspunten van de charismatische theologie die bevruchtend op het gereformeerde denken kunnen werken? Ik noem de belangrijkste.

1. Het centrale en fundamentele 'credo' van de charismatische beweging is de *presentie* van het heil in het heden van de Geest (p. 253). Dat is in de traditionele gereformeerde vroomheid op de achtergrond geraakt. Die vroomheid is sterk gestempeld door wat er in antwoord 114 van de Heidelbergse staat: ook de allerheiligsten, zo lang zij in dit leven zijn, hebben nog maar een klein begin van de gehoorzaam-

heid. De charismatische beweging beroept zich op wat Paulus schrijft over het vernieuwd en vervuld worden. Hier horen wij positiever geluiden.

Wat de Catechismus zegt, blijft onder het niveau waarop de apostel de mens - in - Christus plaatst. Er is een rijk en vol presens, want de Geest vernieuwt en vervult! 'Dit centrale credo van de charismatische beweging klinkt door in alles, wat zij zegt en doet' (p. 254). Er is op de signatuur van de gereformeerde vroomheid vanuit het Nieuwe Testament kritiek te oefenen.

2. De charismatische beweging gaat ervan uit dat de Geest God is, *zoals Hij bij en in de mens wil zijn*. Zij neemt afstand van de traditionele Godsleer, die zijn verhevenheid accentueert en vaak verabsolueert. De Geest is juist de persoonlijk bij ons aanwezige God. Hij brengt het contact tot stand met Christus en door Christus met de Vader. Hij breekt alle barrières af tussen God en ons, want Hij is de grote Bruggebouwer (*Pontifex maximus*). Hoezeer God in de Geest ons nabij is, laten de charismata of gaven van de Geest zien. Zij zijn het teken van de aanwezigheid van de Geest van Christus.
3. De Geest is de Geest van het Woord, van de openbaring. Maar de Geest heeft niet alleen gesproken, Hij *sprekt nu nog*. In gereformeerde kring leeft de gedachte dat de openbaring beperkt bleef tot de tijd waarin successief de Schrift tot stand kwam. De charismatische beweging erkent het normatieve karakter van de Schrift, maar verzet zich tegen een eenzijdige oriëntatie op het verleden. Wat in het verleden *afgesloten* is, is niet in dat verleden *opgesloten*! In, met en in samenhang met het gegeven Woord spreekt de Geest ook nu. De Geest blijft *Revelator* (Openbaarder). Er is te spreken van *doorgaande openbaring*. Het charisma van de profetie is een van de middelen waardoor God in Christus door de Geest tot mensen van nu wil spreken.
4. In de gereformeerde theologie is veel aandacht voor de lijn van Christus naar de Geest, maar te weinig voor *de lijn van de Geest naar Christus*. Terwijl het Nieuwe Testament Christus tekent als Degene die met de Geest

vervuld is en zijn werk doet uit kracht van de Geest. De charismatische beweging vraagt daar nadrukkelijk aandacht voor en zoekt naar een meer pneumatologisch georiënteerde christologie, zonder de eerste lijn te vergeten.

5. Typierend voor de charismatische beweging is dat ze een derde aspect in het werk van de Geest onderstreept. Er is niet alleen de gave van het geloof en de vernieuwing, maar ook *de vervulling*. Gelovigen die heiliging ontvangen hebben, worden nu ook *toegerust met kracht* om als handlangers van de Geest aan Gods werk in kerk en wereld deel te nemen. Daarbij maken de charismata een wezenlijk deel uit van het instrumentarium. Deze 'vervulling' kan door een eenmalige, schokmatige beleving, maar ook door een geleidelijk proces gebeuren. Echte veranderingen blijven niet uit bij wie gelooft. De kerken zijn te vaak een situatie van Geestelijk minimalisme als normaal gaan beschouwen!
6. De charismatische beweging beklemtoont dat de Geest de diepste laag van ons menszijn aanraakt, namelijk die van de *emoties*. Bij vele christenen is het emotionele leven onderontwikkeld, resp. ondervoed. Zij geeft aan de emotionele beleving ruimschoots een plaats in samenkomsten. Je mag je gevoel meenemen naar de kerk! Zo draagt ze bij aan een pastoraat dat op heling uit is. In onze tijd heeft het geloof juist een diepe verworteling nodig: in de emotionele lagen van het menszijn. Wij hebben zeker nu een bevrijding nodig tot een nieuwe dynamische geloofsbeleving. Daarin kan de charismatische beweging ons helpen.
7. De Geest is de Bruggebouwer. Hij geeft relaties tot God en mensen. De charismatische beweging kent dan ook een centrale plaats toe aan de *gemeenschap*. Het individualisme wordt doorbroken. De charismata stellen ons in staat anderen te dienen en tegelijk wijzen zij ook ieder zijn eigen plaats aan in de gemeenschap.

Kritische waardering

Veenhofs waardering voor wat uit charismatische hoek ons wordt aange-

Rembrandt: Christus geneest zieken

reikt, is niet zonder kritische kanttekeningen. Hij pleit niet voor een klakkeloos overnemen van alles wat in haar ons wordt aangeboden. Er is in wat zich als charismatisch aandient, ook 'wildgroei'. Er is ook het gevaar van het berijden van stokpaarden: het almaar praten over tongentaal en duiveluitbanning. Er is ook de verzoeking van dwingelandij: de eigen beleving is de enig ware, traditionele christenen vormen een mindere soort. Veenhof waarschuwt in dit verband voor een 'theologie van de glorie', waarbij het hallelujageroep de noodkreeten van mensen smooft. De blijdschap van de Geest verdringt het zuchten niet (vgl. Rom. 8:19-26).

Er mag geen verinnerlijking zijn, die de aandacht voor de wereld vergeet. Het verwijt dat de wereld met haar problemen tekort komt, is niet uit de lucht gegrepen. De charismatische beweging heeft onmiskenbaar behoefte aan een principiële bezinning op de status van de schepping en de natuur. Zij dient er oog voor te krijgen dat de genade niet tegenover de natuur staat.

Deze kritische kanttekeningen verhinderen Veenhof echter niet de waarde van de charismatische beweging voor theologie en vroomheid te bepleiten. Zij brengt zaken naar voren die een heilzame correctie, resp. aanvulling zijn op het gereformeerde denken en leven. Uiteindelijk ziet Veenhof als haar beslissende credo: er is in het heden *ervaarbaar heil* in Christus door de Geest! Met dit credo in al zijn concretisering en toepassingen stelt het ons voor de vraag: heeft de Heilige Geest meer voor u in

petto dan u tot dusver aangenomen hebt? 'Dat zij deze vraag ons op het hart bindt - daarin ligt de betekenis van de charismatische beweging voor kerk en theologie' (p. 289).

Geen naïviteit

Ik heb Veenhof breed weergegeven om duidelijk te maken hoeveel er *theologisch* en *pastoraal* op het tapijt komt, wanneer wij opening geven aan gedachtegoed uit de charismatische hoek. Er is hier meer aan de orde dan de simpele vraag: zijn de gaven van tongentaal, profetie en genezing vandaag nog voor de kerk? Er komen hier diepingrijpende theologische en pastorale zaken mee!

Ik noem de kwestie van '*de mens in Christus*'. Spreekt onze confessie (in het voetspoor van de Reformatie) daar te eenzijdig over? Moet er een positiever geluid klinken dan wij horen in de antwoorden 60 en 114 van de Heidelberger? Hebben wij aan het vernieuwende werk van de Geest tekortgedaan?

Ik noem ook de zaak van *het spreken van de Geest*. Veenhof is reëel, wanneer hij durft te spreken van 'doorgaande openbaring'. Onder ons wordt vaak te naïef gepleit voor de *profetie*. Als de Heilige Geest ook nu nog via profetieën spreekt, kom je dan niet - hoe je het wendt of keert - uiteindelijk terecht bij Veenhofs *doorgaande* openbaring? En hoe verdraagt zich dat dan met de belijdenis van artikel 7 NGB? Is de Schrift niet 'volkomen'?

In de derde plaats: in de gerefor-

meerde theologie is de *vervulling* met de Geest niet als een derde werk van de Geest (naast geloof en heiliging) gezien. De hervormde theoloog H. Berkhof is, voor zover ik weet, de eerste geweest die dit in de jaren zestig heeft bepleit (vgl. zijn *De leer van de Heilige Geest*, 1965, p. 92v). Hij nam dit over van de pinksterbeweging. Is dat terecht en moet er inderdaad van een derde zegen van de Geest gesproken worden? En als dit zo is, is het dan een te markeren 'ervaring'?

Als laatste noem ik de *charismata*. Veenhof gaat geheel voorbij aan de exegetische kwesties die hier spelen: hoe lees je wat Handelingen ons vertelt, hoe moeten wij 1 Korintiërs 13:8: 'profetieën, zij zullen afgedaan hebben, tongen, zij zullen verstommen', verstaan? En wat betekent Efesiërs 2:20: 'gebouwd op het fundament van apostelen en profeten' voor de profetie als *openbaringsgave*? Maar het zijn wel vragen waar wij niet aan voorbij kunnen gaan! Ik zwijg dan maar over de kwestie of je de charismata in het veld kunt brengen als bewijs dat Gods Geest ook nu *present is en werkt*. Staan ze in het Nieuwe Testament in die context?

Ik ontken niet dat wij van charismatische christenen kunnen leren. Hun aandacht voor het persoonlijke, het emotionele en de gemeenschapsbeleving is op zich te waarderen. Maar ik hoop dat duidelijk geworden is uit wat Veenhof ons leert over de charismatische beweging, dat wij met pleidooien voor een charismatisch 'meer van de Geest' voor theologisch en pastoraal *ingrijpende* vragen staan, waaraan wij niet lichtvaardig voorbij mogen gaan. Er is hier - zo leert Veenhof ons - meer aan de orde dan misschien velen in een gemakkelijke naïviteit doorhebben!

Daarom ben ik blij dat deze bundel er nu is en ons kan helpen *de grote vragen* onder ogen te zien.

Dit artikel is geschreven n.a.v.: Jan Veenhof, *Vrij gereformeerd. Verzamelde artikelen*, bezorgd door Dirk van Keulen e.a., uitg. Kok, Kampen 2005. ISBN 90 435 1168 4. 367 pag. Prijs € 19,50.

Bidden in de kerkenraadskamer?

In tal van onze kerken is het gewoonte dat de 'dienstdoende' ouderling in de kerkenraadskamer een gebed uitspreekt, voordat hij de predikant naar de kansel geleidt. Het gaat hier om een eerbiedwaardige traditie die reeds lang in vele kerken in ere wordt gehouden. Hoeveel er over het ontstaan van onze gereformeerde liturgie bekend is, zo weinig is er te zeggen over de oorsprong van deze traditie.

H. Bouwman, indertijd hoogleraar aan de Theologische School te Kampen, merkt met betrekking tot de oorsprong van deze gewoonte op: 'Zeer waarschijnlijk is dit gebed ontstaan in den aanvang der "Afscheiding", toen de geloovigen door een groote verdrukking werden gekweld, bijna nooit zeker waren, dat hunne vergaderingen niet door militairen of door een politiemacht zouden worden verstoord, en daarom de kerkenraad en de predikant, vóór zij den dienst aanvingen, behoefte gevoelden om zich eerst in den gebede te vereenigen. In de kerken der Scheiding werd dit gebed algemeen, en het werd later door de kerken der Doleantie overgenomen ...'¹

Er zijn geen getuigenissen uit eerdere eeuwen dat men dit gebed kende. Er blijft hier een onzekerheid. Bouwman schrijft 'zeer waarschijnlijk'. En helaas moet het tot op heden daarbij blijven.²

Na de Vrijmaking is in onze kerken met deze traditie op nogal wat plaatsen gebroken. Vaak ging dat hand in hand met de afschaffing van het 'stille gebed' van heel de gemeente bij de aanvang van de dienst. Men vond dat er thuis om een gezegende kerkdienst gebeden behoorde te worden.

In de jaren zeventig van de vorige eeuw, toen er weer nieuwe aandacht kwam voor liturgische zaken, voerden vele kerken het consistoriegebed weer in. De praktijk van vandaag is dat in de meeste kerkenraadskamers vóór de eerste en na de tweede dienst door één van de ouderlingen wordt gebeden.

Ambtelijk werk

Hoe moeten wij hiertegenover staan? Wat is het karakter en wat is de zin van deze gebeden? Joh. Jansen zegt in zijn bekende verklaring van de kerkorde dat het consistoriegebed beslist geen ambtelijk gebed is, maar slechts een 'privaat karakter' draagt. 'Gelijk een gemeentelid vooraf een zegen van God vraagt voor zichzelf, zoo bidt een der broeders van den kerkenraad om bijstand voor den dienaar des Woords.'³

Het komt me voor dat Jansen de plank geheel mislaat. Het gaat hier wel degelijk om *ambtelijk* werk. De broeder die bidt, bidt in zijn kwaliteit als ouderling. De kerkenraad roept de gemeente samen. Het is ook de kerkenraad die bij monde van één van zijn leden een zegen vraagt over de dienst die gehouden gaat worden. Dat juist een ouderling voorgaat en niet een diaken, vloeit voort uit het ambt van de oudsten. Hun is de regering van de kerk en het opzicht over de leer toevertrouwd. Daarom is het ook voor de hand liggend dat de 'dienstdoende' ouderling dit gebed uitspreekt. Hij is het immers ook die straks namens de kerkenraad de predikant de hand geeft als teken dat de voorganger niet op eigen initiatief optreedt, maar als gemachtigde vanwege de kerkenraad.

Het is waar dat er in de huizen al gebeden is en in de dienst straks ook gebeden wordt om Gods zegen, om een luisterend oor bij de gemeente en om kracht voor de dienaar des Woords. Maar dit neemt mijns inziens niet weg dat het zeer gepast is, dat een kerkenraad die de dienst belegt en de verantwoordelijkheid draagt voor alles wat er in die dienst gebeurt, in het *bewustzijn* van deze verantwoordelijkheid om Gods hulp en zegen bidt. Dit gemeenschappelijk zoeken van Gods aangezicht vóór de dienst maakt tegelijk duidelijk dat de

predikant zijn werk in de dienst niet alleen doet in opdracht van de kerkenraad, maar ook in verbondenheid met zijn medebroeders in het ambt. Het brengt op een tere manier tot uitdrukking wat zo kenmerkend is voor de gereformeerde visie op het ambt: de *collegialiteit*, het sámen voor de gemeente staan.⁴ In een gereformeerde kerk is men altijd ambtsdrager mét de andere ambtsdragers. Het gereformeerde kerkrecht kent geen 'solo-optreden'.

Voorbede

Wat de *inhoud* van het gebed betreft, het zal zeker een voorbede moeten zijn voor de *dienaar* die in de gebeden en in de prediking voorgaat. Het is geen kleinigheid Gods boodschap aan zijn volk te verkondigen en mond van de gemeente te zijn. Wanneer zelfs de apostel Paulus om voorbede vraagt 'dat mij bij het openen van mijn mond het woord geschonken worde, om vrijmoedig het geheimenis van het evangelie bekend te maken' (Ef. 6:19), hoeveel te meer past deze voorbede dan voor de predikant die gereed staat zijn verantwoordelijk werk in de dienst te gaan doen!

Het consistoriegebed zal echter ook een gebed voor de *gemeente* moeten zijn, die de kerkenraad heeft samengeroepen. Het spreekt niet vanzelf dat zij luistert naar Gods boodschap. Het zaad van het Woord moet in 'goede aarde' vallen (Mat. 13:8), het moet 'gehoord' en 'verstaan' worden (Mat. 13:23). Ook om dit alles zal in de consistorie gebeden moeten worden.

Ten slotte mag er ook aandacht zijn voor *allen* die in de dienst een *taak* hebben. Het is mij opgevallen dat er nooit voor de ouderlingen zelf gebeden wordt. Terwijl zij toch het opzicht hebben over de prediking, 'zitten op de leer', om het eens met een oude formulering te zeggen. Het is mijns inziens zeer ter zake, wanneer in het consistoriegebed ook gevraagd wordt dat de opziensers mogen waken over de 'gezonde leer' (vgl. Tit. 2:1; 2:8).

Gemeentebreed

A.N. Hendriks

Heel belangrijk bij dit alles is dat de ouderling zich realiseert dat het hier niet gaat om een privaat gebed, maar om een *ambtelijke* voorbede. Een voorbede die ook haar eigen beperkingen met zich meebrengt. Het gebed dient geheel gericht te zijn op de dienst die gehouden gaat worden. Allerlei noden en moeiten in de gemeente horen hier niet thuis. De broeders bidden ook niet om zelf een zegen te mogen ontvangen. Het gaat om voorbede met het oog op wat er nu te gebeuren staat.

Danken

In kerken waar vóór de morgen-dienst wordt gebeden, is het ook gebruik na de tweede dienst een dankgebed te doen in de kerkenraadskamer. Laat dit gebed dan ook echt een *danken* zijn voor wat de Here in de diensten gaf aan voorganger en gemeente. Het is fijn wanneer de ouderling terug kan grijpen op de boodschap die verkondigd is, maar hij moet wel voor de verleiding waken om te laten horen hoe goed hij geluisterd heeft. Het danken behoeft overigens niet te wachten tot dit tweede consistoriegebed. De dank kan ook 's morgens al opklinken: Paulus vermaant ons immers onze gebeden en smekingen omkleed 'met dankzegging' op te zenden tot God (Fil. 4:6).

Bidden is teer en heilig werk. De ouderling die voor moet gaan, zal zich er thuis op moeten *voorbereiden*. Ik hoor

soms wel erg magere gebeden in de kerkenraadskamer! Alsof men zich amper rekenschap gegeven heeft wat er te bidden is.

Ik denk dat het ook goed is, dat bij het aantreden van nieuwe ambtsdragers het consistoriegebed een agendapunt van de kerkenraadsvergadering is. Ik heb nooit meegemaakt dat hierover gesproken werd. En dat lijkt me een omissie. Het gebed vóór en na de diensten is een stuk van het ambtelijk werk van de ouderling.

Bemoediging

Mag ik eindigen met iets persoonlijks? Zelf ervaar ik het consistoriegebed als een kostelijke bemoediging. Er wordt voor je gebeden, voordat je de preekstoel op moet! Je gaat niet in eigen kracht, maar er klinkt een gebed dat zeker door de Here wordt verhoord. Je hebt bid-

dende broeders om je heen! Ik denk dat vele collega's het zo ook ervaren. In een tijd waarin dominees het niet gemakkelijk hebben, kan er veel troost van uitgaan, wanneer de predikant zich gedragen weet door het gebed van zijn broeders in het ambt!

Noten:

- ¹ H. Bouwman, *Gereformeerd kerkrecht*, III, Kampen 1934, p. 98.
- ² F.L. Rutgers, *Kerkelijke adviezen*, I, Kampen 1921, p. 256, erkent met betrekking tot de oorsprong: 'Iets zekers weet ik er niet van.'
- ³ Joh. Jansen, *Korte verklaring van de Kerkenordening*, Kampen 1923, p. 15 1. Vgl. Ph.J. Huijser, *De ouderling en de prediking*, Kampen 1959, p. 163: 'Het is een particulier gebed, het kan geen officieel karakter dragen ...'
- ⁴ Voor het 'collegiale' in de gereformeerde kerkregering zie J. Kamphuis, *Altijd met goed accoord*, Amsterdam 1973, p. 120.

Holwerda herdacht

Onder deze titel verscheen een herdenkingsbundel met, zoals ook de ondertitel luidt, 'bijdragen over leven en werk van Benne Holwerda (1909-1952)'. Met dr. G. Harinck als redacteur zorgt een heel rijtje auteurs voor die bijdragen. Aanleiding tot deze uitgave vormde een veel belangstelling trekkende bijeenkomst in 2002. De redevoeringen van toen, maar ook nog heel wat studies meer, maken er nu een dikke, boeiende bundel van. Dat is opmerkelijk, al deze aandacht. Holwerda werd maar 42 jaar. Zijn

professoraat Oude Testament in Kampen mocht nog geen zeven jaar duren. Toch is zijn plaats in onze kerken en zijn ook de voorlopige vruchten van zijn eerste stappen als oudtestamenticus zodanig geweest, dat het nóg belangstelling trekt en verdient. Uit de bundel wordt ook duidelijk waarom.

Boek van de maand

P.L. Storm

De historische figuur

Holwerda heeft in zijn korte leven hard gewerkt. Onze huidige oudtestamenticus, prof. dr. G. Kwakkel, verzucht zelfs: 'Tijdens de weinige jaren van zijn professoraat heeft hij meer vakliteratuur verslonden dan ik zelf in vele jaren zou kunnen doen' (p. 146). In de Gereformeerde Kerken steeg het gezag van Holwerda's woord snel, zeker na de Vrijmaking. De verslagenheid was enorm toen hij ruim een maand na K. Schilder plotseling door de HERE werd weggenomen. De bundel vraagt in een deel van de

Benne Holwerda

opstellen aandacht voor Holwerda's kerkhistorische rol. Harinck doet dat in een overzicht van de manier waarop Holwerda in 1942 betrokken raakte bij het conflict rond de beruchte leeruitspraak van 1942 over de veronderstelde wedergeboorte en de daarop even later verschenen toelichting.

E. Hooiveld behandelt een enkel aspect van Holwerda's optreden en invloed in de eerste jaren na de Vrijmaking. Met name als het gaat om zijn toen invloedrijke redevoering over 'De Kerk in het eindgericht', met daarin (en in een latere brochure) een nieuwe exegese van Openbaring 17-18 (Babylon, de hoer, als symbool voor de valse kerk). Terecht signaleert Hooiveld dat Holwerda's exegese nu weinig aanhang meer vindt. In zijn opstel vergelijkt hij Holwerda's optreden met dat van P. Jongeling, die deze exegese van Holwerda deelde en liet doorklinken in zijn commentaren in het *Gereformeerd Gezinsblad*.

Toch bevredigt Hooivelds opstel niet. Het op zich belangwekkende onderwerp zou een diepergravende behandeling verdienen (ook in de exegetische evaluatie van Holwerda's opvatting) en zeker meer begrip voor en inleving in de, in die jaren inderdaad sterk apocalyptische, beleving van eigen tijd (kort na zo'n enorme wereldbrand, en midden in een zich zo snel ontwikkelende koude oorlog en dat allemaal na zo'n ingrijpende kerkscheuring). Te veel kijkt Hooiveld, naar mijn indruk, terug

op de geschiedenis van onze kerken met behulp van het, helaas populair geworden maar beslist ongenueanceerde, sja-bloon dat in de laatste regel van zijn opstel onder woorden wordt gebracht: 'Door in zijn exegese de hoer te concretiseren als de Gereformeerde Kerken (synodaal) leverde Holwerda Schilders extreme volgelingen, inmiddels via de lectuur van beide genoemde bladen vertrouwd met het ware-kerk-denken, een ideologische verankering van het ahistorische schema van ware en valse kerk.' Toe maar.

Andere opstellen gaan meer in op de persoon van Holwerda, namelijk als docent (door drs. H. de Jong), als betrokken pastor bij het verzet (door Koert van Bekkum) en als man en vader (door zijn beide kinderen ds. Klaas Holwerda en Janny Veenhof-Holwerda).

De oudtestamenticus

De overige vijf opstellen evalueren een aantal belangrijke onderdelen van Holwerda's theologische erfenis. Is zo'n erfenis er eigenlijk wel? Of is zijn werk te fragmentarisch gebleven en te gedateerd onderhand, om nu nog andere dan historische interesse te verdienen?

Die vraag wordt niet steeds gelijk beantwoord. Het hangt ook van de thematiek af.

Veel in Holwerda's werk is inderdaad gedateerd. Hoe zou het ook anders kunnen? Er is theologisch sindsdien alweer

zoveel gebeurd en verder ontwikkeld. Zeker op het vakgebied van het Oude Testament, dat Holwerda moest gaan doceren (terwijl hij eigenlijk voornemens was in de nieuwtestamentische vakken verder te gaan). Holwerda ontwierp binnen de kortste keren een ambitieus program. Hij meende dat het mogelijk moest zijn het gebouw van de historische kritiek op het Oude Testament, vooral die op de vijf boeken van Mozes, doeltreffend te slopen. Met name in zijn nieuwe exegese van Deuteronomium 12 (over de cultusplaats(en) die de HERE verkiezen zou voor Israël om Hem te dienen) meende hij een sterke draad in handen te hebben om daarmee de brontheorie vernietigend te analyseren en ontmantelen. In hoeverre dit program voor hem haalbaar zou zijn geweest, is een vraag waarover je alleen kunt fantaseren.

De auteurs denken daar ook niet allemaal gelijk over, al wordt terecht meerdere malen gesignaleerd dat Holwerda's exegese van Deuteronomium 12 toch niet overtuigt. Dat neemt niet weg dat nog altijd in zijn analyse van de klassieke bronnenkritiek en in zijn exegese van Deuteronomium veel waardevols en stimulerends te vinden is. De heel voorlopige resultaten van zijn eerste jaren studie, zoals hij die in collegevorm presenteerde, zijn gelukkig zorgvuldig bewerkt in druk verschenen na Holwerda's overlijden.

Vooral in opstellen van dr. G. Kwakel, dr. K.R. Veenhof en drs. K. van Bekkum wordt Holwerda als oudtestamenticus geëvalueerd. In de beoordeling en waardering speelt tegelijk het eigen standpunt van de auteurs een duidelijk woordje mee. Veenhof geeft bijvoorbeeld een zeer respectvol gesteld en interessant overzicht van wat Holwerda allemaal las, wist en verwerkte over wat op dat moment via publicaties bereikbaar was over de geschiedenis en cultuur van het oude nabije oosten. Tegelijk blijkt in zijn beoordeling mee te spelen dat Veenhof zelf diverse standpunten van de historische kritiek voor zijn rekening neemt (door bijv. Deuteronomium als niet-mozaïsch te beschouwen), waar Holwerda dat voor een gereformeerd theoloog onmogelijk achtte.

De homileet

De bundel opent met een opstel van prof. dr. C.J. de Ruijter over Holwerda als homileet. Dat is een treffend geko-

zen opening van de bundel. Als preker heeft Holwerda nog wel het meest geïmponeerd. De Ruijter probeert een indruk te geven van Holwerda als preker. Ook door middel van een aantal langere fragmenten uit preken. Ook vraagt hij aandacht voor de inhoudelijke bezinning op de prediking, zoals Holwerda die in een paar opstellen gegeven heeft (als jonge predikant nog!). Voor wie preken van Holwerda gelezen heeft, schrijft De Ruijter heel herkenbaar over de indruk die die preken maakten (en nog maken). Wie hem zelf hebben horen preken, zijn daar vaak diep door geraakt en gevormd. Ik heb mijn vader, die tijdens Holwerda's Amersfoortse jaren opgroeiende en daar de Vrijmaking mee-maakte als jong belijdend lid, heel wat keren zich tot in details horen beroepen op uitleg en toepassing van teksten waar hij Holwerda over gehoord had.

De aanzetten in zijn bijdragen aan de bezinning op de preken worden door De Ruijter terecht getypeerd als 'een preekvisie in wording'. Holwerda's naam is, net als die van K. Schilder, M.B. van 't Veer e.a., verbonden aan de heilshistorische aanpak van de prediking. In de jaren tachtig heeft prof. dr. C. Trimp de verdere sympathetisch-kritische bezinning op wat er in de jaren dertig hierover gegeven is, willen herstarten (in zijn boekje *Heilsgeschiedenis en prediking* uit 1986). Dat heeft niet veel vervolg gekregen. De Ruijter sluit zich nu bij die wens tot voortgaande bezinning aan. Binnen deze bundel is hij, naar mijn indruk, degene die nog het meest in Holwerda's werk aanzetten vindt die voor de gereformeerde theologie van belang blijven. En wel voor het verder ontwikkelen van een gereformeerde preekvisie. Mogelijk en hopelijk is het De Ruijter zelf als opvolger van Trimp gegeven het door Trimp en hem terecht gewenste gesprek hierover inhoudelijk te hervatten.

Holwerda en de uitverkiezing

Het laatste hoofdstuk van de bundel is van dr. E.A. de Boer. Het behandelt

een interessant hoofdstuk uit de theologiegiedenis van onze kerken. In de strijd rond de Vrijmaking speelde de verhouding tussen verbond en verkiezing een grote rol. Dat stimuleerde ook Holwerda tot hernieuwde studie naar het bijbelse spreken over de uitverkiezing. Eerst in oorlogstijd via een aantal artikelen in de plaatselijke kerkbode. Later op college. Hij vroeg aandacht voor het eigen karakter van het woord 'verkiezing' in de Schrift, en liet zien dat waar de Schrift het woord 'verkiezen' gebruikt, dat doorgaans niet gebeurt in de zin zoals de Dordtse Leerregels erover spreken. Dat bedoelde hij niet zozeer als kritiek op de Dordtse Leerregels, omdat hij op grond van wat de Schrift leert over Gods raad en voornemen wel degelijk ook, mét de Dordtse Leerregels, de eeuwige uitverkiezing beleed.

De Boer gaat in zijn opstel vooral na hoe deze bijdragen van Holwerda over de uitverkiezing (ook weer niet meer dan eerste aanzetten in feite) een eigen rol gingen spelen in de theologische discussies in onze kerken ná Holwerda's dood. Daarbij kwam de inhoud van de Dordtse Leerregels wel rechtstreeks onder kritiek te staan. Door sommigen (bijv. Holwerda's broer D. Holwerda, H.J. Jager, H. Venema) werd eigenlijk vooral nog historiserend en actualiserend over uitverkiezing gesproken, ten koste van de belijdenis van de eeuwige, persoonlijke uitverkiezing in Christus tot behoud. De Boer geeft interessante overzichten en analyses van de gevoerde discussies.¹ Minder overtuigend vind ik wat hij schrijft over de manier waarop die kritische stemmen uit de jaren vijftig en zestig ten aanzien van de Dordtse Leerregels ruimte en publiek bijval zijn blijven houden binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken. Het lijkt of hier af en toe kerkelijke eenheidswensen vaders worden van al te zeer verschoonende gedachten.

Het is bijvoorbeeld wel heel erg naar elkaar toe schrijvend wanneer De Boer het zo formuleert: 'Terwijl in Nederlands-gereformeerde kring - met kritischer afstand tot een aantal accenten in de leerregels - ruimte voor origineel dogmatiseren inzake de leer van Gods verkiezing gevonden is, bleef bij theologen

uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) - bij royaler aanvaarding van de leerregels als belijdenis - dogmatische vernieuwing uit' (p. 252v).

We hebben het hier ondertussen wel gewoon over de afgesproken binding aan de belijdenis (dus ook aan de DL), waartoe voorgangers zich verplicht hebben. En ook horen te verplichten, wat het ondertekeningsformulier van onze kerken betreft. Terwijl in de NGK ook vrij recente publicaties publiek afstand nemen van belangrijke onderdelen uit het belijden van de kerk in de Dordtse Leerregels. Ik denk hier met name aan de, ook door De Boer genoemde, boeken van H. de Jong (*Oud en nieuw*) en A. van der Dussen (*De omgekeerde wereld*). Daarover valt meer en kritischer te spreken dan De Boer doet. De ruimte ontbreekt hier om daar uitgebreider op in te gaan. Het is ook niet echt nodig. Uitvoerig is dat namelijk in dit blad al gedaan door dr. Wilschut in zijn artikel *Dordt onder kritiek*.²

Bij elkaar geeft het bovenstaande nog maar een incomplete indruk van wat allemaal in deze boeiende bundel opstellen te vinden is. Een bundel die tegelijk op diverse onderdelen naar nog meer laat verlangen. Vooral naar een goede biografie. Het is een beetje jammer dat de bundel een biografisch overzichtsartikel mist.

N.a.v.: George Harinck (red.), *Holwerda herdacht. Bijdragen over leven en werk van Benne Holwerda (1909-1952)*, ADChartasreeks nr. 10, De Vuurbaak, Barneveld 2005. ISBN 9055603295. 272 pag. Prijs € 17,90.

Noten:

¹ Overigens blijft ter aanvulling en scherpstelling van wat hij vertelt, van veel belang een al wat ouder opstel van prof. J. Kamphuis, met als veelbetekenende titel: 'Koers tussen de klippen door.'

In: J. Kamphuis, *Een uitgemaakte zaak*, Kampen 1987 p. 94v, eerder in de *Almanak FQI 1985*.

² In: *Nader Bekeken*, jrg. 11 no. 7/8 juli-aug. 2004, p. 196v.

Heer, morgen is er weer avondmaal

Heer, morgen is er weer avondmaal
en wanneer de mensen gezeten zijn
zal ik staan achter de tafel,
zal ik het brood gaan breken,
Uw lichaam, Heer,
ten dode verbroken voor ons,
zal ik de wijn laten rondgaan,
Uw bloed voor zovelen vergoten.

Maar ik zal niet gelukkig zijn, Heer,
nog nooit was ik werkelijk gelukkig
als ik Uw tafel bediende,
omdat ik dan altijd denken moest
aan onverzoenlijken,
aan hen die liever dan ooit verzoenen
ontberen wilden:
de tekenen van al wat Gij geeft
en zijt.

Heer,
ik bid voor alle halsstarrigen.
Buig hun de nek,
hoe dan ook.

Geert Boogaard

Uit: *Wanneer ik bid*, z.j.

Deze predikant geeft een kijkje in z'n hart.
Het is het hart van een herder,
die bewogen is om z'n afgedwaalde schapen.
Ik kan me zijn verdriet heel goed voorstellen.
Hoeveel ouders met afgedwaalde kinderen
zitten werkelijk gelukkig aan het avondmaal?

Gelukkig zul je in zo'n situatie ook nooit kunnen zijn.
Wel met de voortdurende smeekbede in het hart:
Breng ze terug, Heer.
En als U anders besluit, doe mij dan rust vinden in uw welbehagen.

Zijn de psalmen 'te' oudtestamentisch voor ons?

De constatering dat de psalmen uit het Oude Testament komen, is op zich natuurlijk een open deur vanjewelste. Toch wordt die constatering wel eens gebruikt met de kleur van: eigenlijk zijn die liederen dus té oudtestamentisch voor de kerk van het Nieuwe Testament. Ze zingen te weinig rechtstreeks over Christus. Nu is het prachtig dat de kerk van het Nieuwe Testament ook liederen maakt en zingt. Want wat de HERE allemaal gedaan heeft en doet in Christus als de vervulling van wat Hij beloofde, brengt toch ook tot dichten en zingen. Verdienen de psalmen dan nog wel die centrale ereplaats in de liturgie, die we er als kerken nog steeds aan willen geven? Althans, officieel hebben ze die ereplaats nog. We hebben elkaar als kerken dat zelfs nadrukkelijk voorgehouden via een uitspraak van de GS Zuidhorn 2002, die ook sprak over de 'ereplaats' van de psalmen en daarom uitsprak dat het niet de bedoeling is, nu we het aantal gezangen fors aan het uitbreiden zijn, 'dat de gezangen de psalmen in de erediensten en in het hart van de gelovigen verdringen' (*Acta* GS Zuidhorn 2002, art. 89, besluit 11).

Over die harten van de gelovigen durf ik niet te oordelen, maar over de erediensten durf ik onderhand wel wat te zeggen. Onder de liturgieën die ik sinds genoemde synode onder ogen heb gehad, zijn er heel, heel wat geweest, waar je op hooguit één of twee plaatjes nog een psalmlied vinden kan. En wanneer je liturgieën bekijkt die steeds gepubliceerd worden van erediensten die via de radio of tv worden uitgezonden, dan geloven we kennelijk in ieder geval voor die gelegenheden niet erg meer in die ereplaats van de psalmen. Vandaar mijn wat zuinige opmerking hierboven over het 'althans officiële' van het standpunt van onze kerken. En is die verschuivende praktijk niet ook gewoon terecht? Zijn de psalmen niet te oudtestamentisch en zingen ze niet te weinig over Christus?

Over deze vraag verscheen een inte-

Initiaal uit joods psalmenboek

ressant artikel in het blad van onze organistenvereniging, *Eredienst*. In het nummer van december 2005 schrijft ds. G. van Rongen erover onder de titel: 'Christus in de psalmen'. Hij vraagt zich af of het wel wijs is om psalmen vooral als 'oudtestamentisch' te typeren. Hij gaat daarvoor na hoe de psalmen in het Nieuwe Testament zelf terugkomen en gebruikt worden. Daar stap ik het artikel binnen:

Geciteerd in het Nieuwe Testament
Een belangrijk aspect is dat in het Nieuwe Testament zo dikwijls uit de Psalmen wordt geciteerd. Dat gebeurt meer dan honderd maal, vaker dan dat iets uit een ander oudtestamentisch boek wordt aangehaald.

En wat zelfs heel belangrijk is, is dat zovaak gezegd wordt dat we in de Psalmen over Christus kunnen lezen. Dat wordt dan gedaan door de evangeliëschrijvers, het gebeurt door de apostelen in hun brieven, en wat wel heel belangrijk is, de Here Christus heeft het Zelf meermalen

gedaan. We zullen ons dan ook hoofdzakelijk beperken tot wat Hij gezegd heeft over wat in de Psalmen over Hem gezongen wordt.

Van Rongen vraagt dan eerst aandacht voor een aantal algemene uitspraken van Christus, waarmee Hij heeft duidelijk gemaakt dat heel de Schrift (op dat moment heel het Oude Testament dus, inclusief de Psalmen) van Hem getuigen, zoals in Johannes 5:29 en Lucas 24:44-46. En ook hoe de apostelen in dat voetspoor verder gingen, bijvoorbeeld Petrus in zijn Pinksterrede in Handelingen 2. Van Rongen vervolgt dan:

Meer in het bijzonder

Maar nu minder algemeen. In de eerste plaats zijn er uitspraken van de Heiland over zijn verwerping, vooral door de Joden van Jeruzalem. Hij haalde Psalm 118:22,23 aan toen Hij zei: 'De steen die de bouwers afkeurden is de hoeksteen geworden. Dankzij de Heer is dit gebeurd, wonderbaarlijk is het om te zien' (Matteüs 21:42; Marcus 12:10,11 en Lucas 20:17).

Hij werd zonder reden gehaat. Dat stond

al in Psalm 35:19, Psalm 69:5 en Psalm 109:3. De Heiland verwees daarnaar in wat Hij volgens Johannes 15:25 zei: 'Zo ging in vervulling wat in hun wet geschreven staat: "Ze hebben mij zonder reden gehaat".'

Zijn verraad door Judas was al beschreven in Psalm 41, waar David profeteert (vers 10): 'Zelfs mijn beste vriend, op wie ik vertrouwde, die at van mijn brood, heeft Zich tegen mij gekeerd.'

We lezen in Johannes 13:18 dat de Heiland in Achitofels verraad een voorafbeelding las van wat Judas Hem zou aandoen. Hij zei immers: 'Ik verzeker jullie: een van jullie zal mij uitleveren. Hij die samen met mij zijn brood in de kom doopte, die zal mij uitleveren.'

Zelfs dat Judas' plaats door een ander zou worden ingenomen was voorgezegd. In Psalm 109:8 staat dit: 'Dat zijn dagen geteld zijn, een ander zijn ambt overneemt.'

Dat is 'de Schrift' die volgens de Heiland 'vervuld' moest worden toen Hij, in het 'Hogepriesterlijke gebed', tot zijn Vader zei (Johannes 17:12): 'Zolang ik bij hen was heb ik hen door uw naam, die u mij gegeven hebt, bewaard en over hen gewaakt: geen van hen is verloren gegaan behalve hij die verloren moest gaan, opdat de Schrift in vervulling ging.'

En in het dieptepunt van zijn lijden, zoals dat beschreven wordt in Matteüs 26:64, lezen we dat de Heiland Zich de woorden van Psalm 22 eigen maakte: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten!' Davids lijden, dat volgens diverse Psalmen heel zwaar moet zijn geweest, was een voor-afschaduw van Christus' lijden, dat nog veel zwaarder zou zijn.

Ook Christus' verhoging was in de Psalmen profeteerd. Toen kinderen Hem huldigden met hun 'Hosanna, de Zoon van David!', en de overpriesters en schriftgeleerden Hem het kwalijk namen dat Hij dit toeliet, vroeg Hij hun naar hun Schriftkennis: 'Hebt u dan nooit gelezen: "Door de mond van kinderen en zuigelingen hebt u zich een loflied laten zingen"?'

Dat was een verwijzing naar Psalm 8:3, waar we dat letterlijk lezen.

Nog duidelijker over Christus' verhoging is de profetie in Psalm 110:1, waar gezegd wordt: 'De HEER spreekt tot mijn heer: "Neem plaats aan mijn rechterhand, Ik maak van je vijanden een bank voor je voeten".' De Heiland haalde dit aan in het gesprek over de vraag waarom David Hem 'Here' noemt, en dit terwijl Christus ook 'Zoon van David' genoemd wordt.

In een orakel was aan koning David bekendgemaakt dat iemand uit zijn nageslacht (een Zoon) zich aan Gods rechterhand zou mogen zetten, om met Hem het bestuur over de hele wereld te delen en daar ook een voorspraak voor zijn volk te zijn. In Psalm 110 wordt het dubbele ambt van Christus, Koning en Priester, geprofeteerd.

Toen Hij voor de Joodse Raad stond wees Christus nog eens naar Psalm 110. Hij verklaarde toen zelfs iets over een grootse toekomst (Matteüs 26:64): 'Vanaf nu zult u de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Machtige, en hem zien komen op de wolken van de hemel.' God zal ieder naar zijn daden belonen, maar Christus zou daarin delen. Dat was voorgezegd in Psalm 62:13, waar staat: 'U beloont ieder mens naar zijn daden.' Daarom kon Hij zeggen (Matteüs 16:27): 'Wanneer de Mensenzoon komt, in gezelschap van zijn engelen en bekleed met de stralende luister van zijn Vader, dan zal hij iedereen naar zijn daden belonen.'

Van Rongen geeft dan nog een aantal voorbeelden meer uit het vervolg van het Nieuwe Testament. En schrijft daarna:

Waarom?

We konden maar een vrij klein deel van al de woorden van Christus, de evangelisten en de apostelen bespreken. Er zijn er heel wat meer. Maar wat we weergegeven hebben zal genoeg zijn om te concluderen: de Psalmen hebben veel over Christus profeteerd.

Maar nu rijst de vraag: waarom is dat?

En het antwoord daarop heeft regelrecht met onze kerkzang te maken, vooral met de kwestie hoe we de Psalmen moeten zingen.

Dat ze veel over Christus zeggen heeft hiermee te maken dat de Psalmen vol zijn van de heilsgeschiedenis. Ook daarvoor zouden we meer willen zeggen dan in dit artikel mogelijk is. Maar laten we de volgende feiten mogen noemen.

De schepping komt ter sprake in Psalm 8, in het eerste deel van Psalm 19, en, bijvoorbeeld, ook in Psalm 104, Psalm 136 en Psalm 148.

Dan worden een paar bekende namen meermalen genoemd: die van Abraham (Psalm 105), van Mozes (103, 110), en van koning David (in heel veel Psalmen, vooral als dichter ervan).

En dat betekent dat in de Psalmen veel over het verbond gezongen wordt, en over dat heel bijzondere koninkrijk dat Davids naam draagt. Wat het eerste aangaat

benadrukken verschillende Psalmen 'de Wet' (Psalm 1, 112, 119), waarmee niet altijd alleen de Tien Geboden bedoeld worden, maar ook de Pentateuch, de eerste vijf Bijbelboeken met hun geschiedenis.

Wat het koninkrijk betreft wordt een sterk accent gelegd op de strijd met de vijanden van het Godsrijk op aarde - de oude strijd van Genesis 3. De rijke beloften, door de HERE onder beide thema's gegeven, worden zeker niet vergeten, en het is in dit verband dat er zoveel over de komende Christus wordt geprofeteerd.

Psalmen

Een andere vraag moet volgen: Wat deed Israël met het groeiende aantal Psalmen? Want dat het boek dat 'Psalmen' heet in de loop van de eeuwen gegroeid is, is wel duidelijk: er is sprake van 'een nieuw lied' (Psalm 33:3). Dan is er een 'Psalm van Mozes' (Psalm 90); er zijn veel Psalmen die Davids naam dragen (de Psalmen 3, 5-32 en nog veel meer); een paar zijn van de hand van zijn zoon Salomo (72 en 127); maar er is er ook een die na de Babylonische ballingschap gedicht werd: Psalm 137.

Wat die laatste Psalm betreft, die laat ons duidelijk weten dat in die tijd de oudere Psalmen nog altijd gekend werden. Want we lezen dat de gedeporteerden in Babylonië weigerden de 'liederen van Sion' te zingen toen de liederen die hen daar gevangen hielden daarom vroegen.

Die naam, 'liederen van Sion', vertelt ons dat toen al heel wat Psalmen moeten zijn gebundeld en zo bewaard. Daaraan werd nu dan Psalm 137 toegevoegd. Het Psalter heeft dus een groei gekend.

Er is nog iets dat uit de naam 'liederen van Sion' af te leiden is. De Psalmen werden in Sion, dat is Jeruzalem, gezongen, en wel in de tempel. Ze waren onderdeel van de tempelliturgie. We lezen dan ook heel vaak in de opschriften de aanduiding: 'Voor de koorleider', en dat betreft dan vaak Psalmen door David gemaakt. Trouwens, enkele 'koorleiders', zoals Asaf, Heman, Etan, en de Korachieten, hebben zelf ook Psalmen gedicht.

Bij verschillende offers werden Psalmen gezongen. Met andere woorden: het waren echte kerk-liederen, antwoorden op wat de HERE voor Israël deed.

Ook van buiten de tempeldienst stammen enkele Psalmen, de bekende 'bedevaart-liederen', 120-134. Maar ook die Psalmen kunnen we echte kerkliederen noemen, want ze werden gezongen terwijl men samen op weg was naar Jeruzalem om daar het jaarlijkse offer te brengen, of op de terugweg. En tijdens het Pascha, 'het

feest van de ongezuurde broden', werd in de gezinnen of in gezelschappen, het Hallel (de Psalmen 113-118) gezongen.

En wat hielden al die liederen in? Ze bezongen niet alleen Gods werk van de bescherming van het koninkrijk van David, dus Israël, maar zelfs goddelijke daden uit oude tijden, zoals de exodus uit Egypte. Door dit alles te zingen was het alsof men het allemaal nog eens beleefde.

Wat dat aangaat loopt het psalmzingen van de Israëlieten parallel aan wat op hun Pascha gebeurde: dan was men zelfs gekleed alsof ze weer de laatste Egyptische nacht beleefden en op het punt stonden om haastig uit dat slavenland te vluchten.

Christus Zelf, met zijn aanstaande apostelen, deed zo, zoals we in de evangeliëverhalen kunnen lezen. Hij zong, zoals gebruikelijk was, het Hallel met hen. Hijzelf dus 'gedacht' Gods werk, vooral van verlossing en bevrijding. En dit is iets dat heel belangrijk is voor ons psalmzingen!

Ons psalmgezang

Wat dat allemaal voor ons psalmzingen betekent, is nu wel duidelijk: wanneer wij in onze kerkdiensten, en zelfs in onze gezinnen en op school en vereniging, de Psalmen zingen, doen wij hetzelfde: het is alsof we, samen met het oude Israël uit Mozes' tijd, uit de dagen van koning David, en van koning Salomo, met zijn tempeldienst, en met de naar Babel gedeporteerden, alles nog eens beleven, en ons zingend tot God richten. We 'herdenken' al wat God voor zijn volk gedaan heeft in de loop van de geschiedenis, en weten, als mensen van het nieuwe verbond, dat het allemaal vervuld is in Christus.

Nee, er is wat dat aangaat geen principieel verschil tussen het Oude en het Nieuwe Testament, alleen het verschil van de vervulling. Het boek van de Psalmen begint met 'welzalig' te prijzen wie naar Gods Wet leeft. In het begin van zijn optreden heeft Christus hetzelfde woord 'welzalig' gebruikt in zijn bergrede!

We zingen als mensen die in een geschiedenis van heil leven. We zingen samen

met het oude Israël, en met vele eeuwen van kerkelijk leven, dus met de kerk van vele eeuwen, en reageren zo gelovig op wat een genadig God zoal gedaan heeft in de loop van de heilsgeschiedenis.

We zingen het als kerkmensen! Ja, inderdaad, om het te zeggen met een indertijd veel gebruikte korte zin: je moet de kerk zien! Dat moet ook als we Psalmen zingen.

Te lang en te veel is dit vergeten. Vandaar dat het eigenlijk al eeuwenlang gebeurt dat in de kerkdiensten het boek van de Psalmen niet in zijn geheel wordt gebruikt. Dichters hebben er veel werk van gemaakt om alle 150 Psalmen in hun geheel te berijmen. Het is erg sneu voor hen dat heel veel van hun werk nooit of maar amper gebruikt is of wordt. Het zingen is veelal beperkt tot enkele verzen, vaak 'geliefde verzen'.

De laatste tijd wordt gekenmerkt door een sterke toename van wat we 'individualisme' noemen. Dat heeft al vele jaren zijn invloed gehad op de gemeentezang, en ik vrees dat het vandaag aan de dag zijn kracht laat voelen als er gevraagd wordt om de mogelijkheid om uit een groot aantal gezangen te kiezen.

Niet zolang geleden las ik de klacht: Van sommige Psalmen kan ik sommige verzen met mijn hele hart meezingen, maar andere verzen krijg ik maar moeilijk over mijn lippen, want wat daarin staat maak ik niet mee, en voel ik dus niet aan. Natuurlijk, het is fijn als we, bijvoorbeeld met Psalm 89, kunnen zingen van Gods goedertierenheden, omdat we die zelf ook ondervinden. En er zijn Psalmen waarin we persoonlijke voornaamwoorden in het enkelvoud, als 'ik' en 'mij', aantreffen, bijvoorbeeld in het Hallel. Maar we moeten niet vergeten, dat we ook dat samen, met de kerk van vele eeuwen zingen, en ook heel andere dingen, en dat in reactie op wat de HERE in de loop van de heilsgeschiedenis gedaan heeft, een heilsgeschiedenis die uitgelopen is op wat Christus in onze wereld kwam doen en nu in de hemel aan Gods

rechterhand doet.

We staan nog altijd in dezelfde strijd, we leven onder hetzelfde, maar nu vernieuwde verbond, zijn daarvoor door God uitgekozen zoals vroeger Israël dat was, en leven in hetzelfde Koninkrijk. Als we als gemeenten Psalmen zingen, gebeurt er iets geweldigs: we doen dat in de gemeenschap van de kerk der eeuwen!

Nog eens: Oudtestamentisch?

Zijn de Psalmen oudtestamentisch? Ze staan in het Oude Testament, dat is een feit. Maar ze zien reikhalzend uit naar het Nieuwe Testament. Ze helpen ons te leven in de tijd van vervulling in Christus, en daarin te antwoorden op wat God ons in zijn Woord aan genade voorhoudt. Daarom moet het zingen van Psalmen prioriteit houden in onze kerkdiensten, in onze gezinnen, op onze scholen en verenigingen. Het minder zingen van Psalmen is gevaarlijk voor het kerkelijke en persoonlijk geestelijke leven!

In de Psalmen vinden we zelfs de normen voor de keus van gezangen. Want wat de gezochte gezangen betreft, het gevaar van individualisme moet worden vermeden. Dat kan wanneer ze, zoals de 'lofzangen' van Simeon, Maria en Zacharias, Gods werk in de loop van de heilsgeschiedenis, ook die van vandaag, bezingen, en onze eigen gevoelens minder in het centrum staan.

Tussen het zingen van Psalmen en het gebruiken van gezangen mag geen verschil bestaan!

Tot zover grote delen van zijn artikel. Het geeft alle aanleiding om nog weer eens kritisch te kijken naar de manier waarop we gebruikmaken van 'Gods liedboek voor zijn volk'.

Nader Bekeken

Neem een proefabonnement op NADER BEKEKEN! U ontvangt het blad 3 maanden lang voor maar € 5,-.

Wilt u iemand een waardevol cadeau aanbieden? Denk dan eens aan een geschenkabonnement op NADER BEKEKEN. Het kost u slechts € 10,- en hij/zij ontvangt het blad dan een halfjaar lang!

Bel 050-3013636 of mail woordenwereld@scholma.nl of kijk op www.woordenwereld.nl.

De werfkracht van een heilige kerk

Hoe krijgt de kerk de werfkracht toch weer terug die ze kort na Pinksteren had? Die vraag leeft behoorlijk. Jaloers kun je kijken naar de toestromende duizenden in die begintijd van de kerk van het Nieuwe Testament. 'Hoe deden de discipelen dat toch? Wat was het sleuteltje tot hun succes? Jammer dat zij ons geen cursus meer kunnen geven!', zo vat drs. H. de Jong samen wat door de eerste hoofdstukken van het boek Handelingen dan wordt opgeroepen.

Hij schrijft dat in *Opbouw* van 20 januari 2006, in een artikeltje onder de titel 'Werkkracht'.

Hij vraagt aandacht ervoor dat er in het boek Handelingen nog wel iets meer verteld wordt dan het verhaal van groei alleen. Hij attendeert op Handelingen 5. Eerst wordt daar de aangrijpende geschiedenis verteld van Gods straffen van Ananias en Saffira. En even later volgt er dan een wonderlijke combinatie van twee verzen naar aanleiding van de wondertekens van de apostelen en de eendracht van de gemeente: 'Doch van de anderen durfde niemand zich bij hen aansluiten, maar het volk stelde hen hoog. En des te meer werden er toegevoegd, die de Here geloofden, tal van mannen en vrouwen' (vs. 13-14).

De Jong schrijft hierover dan vervolgens een aantal dingen die, denk ik, op het ogenblik heel ter zake zijn:

En dan opeens dat woord dat op die toeloop een domper lijkt te zetten. Niemand die zich bij hen durfde aansluiten. Dat verwacht je niet, voor toen en daar. Zeker, direct daar overheen komt weer de mededeling over de toetreding van velen. Alsof Lucas zich heeft bedacht en vergeten is om dat dertiende vers te schrappen. Zodat je je vers 13 en 14 achter elkaar lezend afvraagt: wat was het nu, groei of stagnatie in de groei?

Het ligt genuanceerd en het is Lucas, de schrijver van Handelingen, wel toevertrouwd daar recht aan te doen. Je kunt hem hier dan ook niet letterlijk genoeg vertellen.

Ananias en Saffira

Afschrikwekkend

Aan de tekst vooraf gaat de horribele geschiedenis van Ananias en Saffira, de twee die zich met onzuivere motieven in de gemeente hadden binnengedrongen. Ze wilden goede sier maken met een voorgewende vrijgevigheid en werden ter plaatse ontmaskerd en met de dood bestraft. Geen voorbeeld van tucht, want de kerk oordeelt niet over het innerlijk en straft niet aan het leven. God zelf wilde de beginnende kerk met een afschrikwekkend voorbeeld laten zien dat er met Hem niet valt te spotten. Precies zoals Achan bij de intrede in het beloofde land om zijn bedrog gestenigd werd (Jozua 7), werden Ananias en Saffira aan het begin van de kerkgeschiedenis, ons ten voorbeeld, door God zelf gedood. God hebbe hun ziel.

Identiteit

'En een grote vrees kwam over allen die het hoorden', lezen we na de dood van Ananias (Handelingen 5:5), wat na het dood neervallen van zijn vrouw Saffira nog een versterkte echo krijgt: 'en een grote vrees kwam over de gehele gemeente en over allen die het hoorden' (vers 11). Dat is de achtergrond van de opmerkelijke mededeling dat van de anderen niemand zich bij hen durfde aansluiten. En dat het volk de gemeente hoogachtte. In één klap werden zowel de gemeente als die om haar heen stonden bepaald bij de identiteit van wat kerk-zijn eigenlijk wil zeggen. Dat kerk-zijn iets anders is dan samen een sociale gezelligheidsclub vormen waar je moet zorgen bij te komen. Dat het zelfs iets anders is dan de waarden en normen in het maatschappelijk leven hoog

houden. Kerk ben je als je luistert naar wat de Here God één en andermaal tegen het oude Israël al gezegd had: 'Wees heilig, want Ik ben heilig' (Leviticus 11:45).

Ik stel me voor dat mensen die op het punt stonden het lidmaatschap van de gemeente aan te vragen, zich na het gebeurde met die twee achter het oor krabden en tegen elkaar zeiden: moeten we dat wel doen? En dat mensen die al lid waren overwogen of het niet veiliger was maar wat afstand te nemen. Als toch het vuur van die heiligheid zo heet gestookt werd...

Door de vrees heen

De vrees en het niet durven waar de tekst van spreekt zijn dus zonder meer begrijpelijk. Maar hoe moeten we dat vervolg dan toch verstaan? 'En des te meer werden er toegevoegd die de Here geloofden.' Des te meer? Er is geen moderne vertaling die dat nog heeft. Wil Lucas werkelijk zeggen dat er van het gebeuren met Ananias en Saffira werfkracht voor de gemeente uitging? Dat kan toch niet? Ja, dat kan wél. 'Bij

de mensen is dat onmogelijk maar bij God zijn alle dingen mogelijk', zei Christus toen Hij het over het onwaarschijnlijke geval had dat een rijke behouden zou worden (Matteüs 19:26). Hij zegt het hier ook. Dwars door de vrees heen trekt de Here God mensen naar zich toe.

Heiligheid die aantrekt

Voor werfkracht zouden wij als kerk minder naar buiten en meer naar binnen gericht moeten zijn. Niet de vraag: hoe worden we groter, of, bescheidener: hoe stoppen we de leegloop?, maar die andere vraag: 'hoe worden wij heiliger?' zou ons moeten beheersen. Hoe maken we meer ernst met de aanwezigheid van de heilige God in ons midden? Door alle bedrog en onzuiverheid af te leggen, door royaal onze zonden te belijden en zonder schaamte van Gods genade te leven. Maar dan ook echt te leven!

Als dat gebeurt dan heeft de gemeente werfkracht. Dan geeft God ons werfkracht, moet ik zeggen. Niet zo massaal

misschien, dat durf ik inderdaad niet te zeggen. Het Pinksteren van toen had wel iets eenmaligs. Maar er zijn ook in onze dagen genoeg buitenkerkelijken die met verwachting naar de kerk kijken en erop hopen dat zij trouw zal zijn aan haar bestemming en met woord en daad de aanwezigheid van de Heilige in haar midden serieus zal nemen.

Vermenselijken wij de kerk niet te veel? Zijn we niet gevoeliger voor wat 'men' van ons denkt dan voor hoe God over ons oordeelt? Zijn we niet meer bezig met de vraag of mensen ons aantrekkelijk vinden dan of we voor de Heilige acceptabel zijn?

Een gemeente met toekomst en dus met werfkracht (de omvang ervan bepaalt de Here wel) is altijd de kerk die met overtuiging ook dit woord van de Schrift diep blijft beseffen: onze God is een verterend vuur.

Het wonen van de Geest

In de *Gereformeerde Kerkbode* van Groningen etc. (16 december 2005) verscheen een lang artikel van ds. W. Wierenga, met als titel: 'De Heilige Geest is mij gegeven'. Hij vraagt daarin aandacht voor de belofte (die ook en juist in de doop gegeven wordt) dat de Geest in de gemeente woont. En dat dat van belang is om goed te beseffen in lopende discussies zowel over de kinderdoop als over het verlangen naar meer vervulling met de Geest. Uit het tweede deel van het artikel neem ik het volgende graag over:

Ik heb er geen opvallende bewijzen voor dat de Geest in mij woont. Ik kan niet (wat sommige mensen zeggen dat zij kunnen), ik kan niet in tongentaal spreken. Ik heb niet (wat sommigen zeggen te hebben), ik heb geen gave van genezing. Ik krijg niet (wat sommigen zeggen te krijgen), ik heb nog nooit een ingeving gekregen waarvan ik durf zeggen: die komt van God en ik heb nooit enige mededeling of sturend woord ontvangen waar-

van ik zou moeten zeggen: dat komt rechtstreeks van God. Maar dat de Geest mij en u gegeven is, dat weet ik wel zeker.

De belofte van God

De eerste, voornaamste en blijvende reden waarom ik durf zeggen dat de heilige Geest in mij woont, is deze: Hij heeft het me beloofd en bezworen.

Ik heb net als iedere christen mijn goede en minder goede dagen. Ook in religieus opzicht. Ook in mijn relatie met God. Ik ga niet voortdurend jubelend en halleluja zingend door het leven. De ene keer enthousiaster of blijer of zekerder dan de andere keer. Er zijn ook momenten dat ik beslist niet graag of gemakkelijk lofliederen zing op God. Job heeft dat ook niet alle dagen volgehouden. Het leven kan hard zijn en je kunt lijden en bedroefd en terneergeslagen zijn. Dat begrijpt onze God ook heel goed, en onze Heer Jezus heeft het ook meegemaakt.

Maar de heilige Geest heeft beloofd in mij te willen wonen. En let wel: Hij loopt niet zomaar het huis weer uit. In feite

loopt de heilige Geest het huis nooit uit. Hij heeft beloofd, staat in deze zondag, eeuwig bij mij te zullen blijven. Het zal nooit aan Hem liggen als ik als huis leeg kom te staan. Ik kom als huis alleen leeg te staan als ik Hem op één of andere manier mijn huis uitwerk. Dat kan een mens doen. Dat doen mensen ook wel. Helaas. Daar moet iedere christen voor oppassen. Geen verbondsautomatisme! Maar je mag wel zeggen dat je als gedoopt mens van God heel wat moet doen om verloren te gaan. Je moet dan de heilige Geest eruit werken. En dat kun je doen, door Gods beloften en geboden aan je laars te lappen. Dan gaat de Geest uit je weg. Niet half, maar helemaal. Helemaal weg. Of Hij woont niet in je, of Hij woont wel in je. Beide 100%. Je hebt Hem (ontvangen, natuurlijk) of je hebt Hem niet (meer). Hij woont in je en dan helemaal, of Hij woont niet in je en dan helemaal niet. Hij woont niet een beetje of half of voor driekwart in de mensen van God, maar helemaal. Hij is een persoon. Je kunt aan een fles Spa-groen beginnen.

Je drinkt de fles niet leeg. Na een kwartiertje neem je nog een paar slokken en na een poosje nog wat. Tot je de hele fles leeg hebt en alles in je maag zit. Maar zo gaat dat met de heilige Geest niet. Je kunt de heilige Geest niet voor driekwart hebben. Je krijgt de Geest ook niet toegedeeld door vandaag een portie en morgen weer. En eventueel overmorgen nog een grotere dosis. Hij is een persoon.

David, van wie ons die zonde van echtbreuk en moord wordt verteld, bidt in Ps. 51: Neem Uw heilige Geest niet van mij weg. Hij is er óf helemaal of helemaal niet. Het is de Geest helemaal of helemaal niet als inwoner in ons. Hij is geen benzine voor een motor die je op verschillende versnellingen kunt laten lopen. Hij is geen kracht die je op stand 1-5 kunt aanzetten of aangezet kunt krijgen. Hij houdt van je of niet. Hij wil in je wonen of niet. Woont Hij in je, dan helemaal.

Het is helaas wel zo, dat je de heilige Geest die in je woont, alleen op een zolderkamertje kunt laten wonen. Hij mag vooral niet in de kamer waar je met je geld bezig bent, ook niet in de slaapkamer, ook niet in de kamer waar de tv staat. Ook niet in het kamertje waarin ik bedenk waar ik morgen eens heenga. Want als hij in alle kamertjes komt te wonen, ben ik niet meer zelf de baas. Dat kan. Soms wordt hij alleen toegelaten in een zolderkamertje. En dan vertrekt hij ten slotte. Niet direct. Hij blijft best een

tijd proberen om ook die andere kamertjes te veroveren. Maar weersta je dat, dan gaat hij op den duur weg.

Daarom: wij moeten niet bidden om méér van de Geest (in de bijbel is daar ook niet één voorbeeld van te vinden, we hebben toch de heilige Geest ontvangen). Nee, we moeten bidden, blijven bidden dat de heilige Geest die ons en onze kinderen gegeven is, in ons blijft werken. Hard werken. Om alle kamertjes binnen in me te veroveren, ja dat hij het zelfs helemaal te zeggen krijgt, van binnenuit, zelfs over mijn vingers waar ik zoveel mee doe: geld tellen, slaan, aaien, liefkozen, schrijven enz. enz.

Gods liefde is geen over-de-bol-aaierij. Je kunt Gods liefde vergelijken met die van een chirurg die om één of andere reden gedwongen is om zijn eigen, geliefde vrouw te opereren. Ziek. Er moet gesneden worden. Hij moet in zijn eigen geliefde vrouw snijden. Er moet wat uit gehaald worden, wil ze in leven blijven. Dat is een harde ingreep. Als ze bijkomt uit de narcose, zal ze erg veel pijn hebben. Maar het moet. Het is een zaak van leven of dood. God moet een hoop operatieve ingrepen verrichten om ons leven te redden. Dat doet soms erg zeer. Hij doet dat door zijn heilige Geest. Die pakt me vanbinnen beet en gaat in mij snijden. Dit moet weg en dat moet weg. Het kan niet mee de nieuwe wereld in. En daar, in die nieuwe wereld wil Hij me hebben. Dat is Gods

liefde: snijden om ons leven te redden, voorgoed.

Dat is nu het werk van de Heilige Geest. Hij woont in mij maar is niet tevreden met zijn huis. Hij houdt grote schoonmaak, en dat wil Hij doen in alle kamers van mijn huis. Totdat we, om weer met het doopformulier te spreken, in de gemeente der uitverkorenen onbevlekt zullen zijn: de grote schoonmaak is voorbij en we worden binnengehaald.

Dus: het verbond van God met de beloften die me verzegeld zijn bij de doop, ook de belofte van de inwoning van de Geest, dat is de belangrijkste en blijvende reden dat ik geloof dat de Geest in mij woont. Niet ervaringen of gevoelens, niet allerlei opzienbarende dingen, maar de beloften van het verbond zijn mijn zekerheid, ook over de gave van de Geest.

Als tweede, voor hem erbij komende reden om te zeggen dat Gods Geest in hem woont, noemt Wierenga dan het geloof dat, ondanks en in alle aanvechting, in hem is. Na daar het nodige over gezegd te hebben, eindigt hij zo:

Bidden om méér van de Geest?

Ik ben geen individu: ik ben in een verbond geplaatst en samen met vele anderen vorm ik het volk van God. God houdt geen samenspraakjes met mij alleen: Hij spreekt tot zijn volk en daar hoor ik gelukkig bij. Ik heb ook geen aparte beloften

gekregen: Gods beloften aan zijn volk gelden ook mij.

Ik bid ook niet om meer van de Geest. Hij woont namelijk voor 100% in mij. Niemand hoeft tegen me te zeggen dat ik me moet openstellen voor de Geest. Ik weet niet wat dat is en ik weet niet hoe dat moet. Ik lees ook nergens in de bijbel dat dat van me verlangd wordt. Ik stel me niet open, maar ik bid. Ik bid dat de heilige Geest die mij al gegeven is en al in mij woont, zijn goddelijke krachten blijft inzetten om mij meer en meer te reformeren naar de zin van mijn Heer Jezus Christus. Ik bid dat hij me meer en meer wil maken tot een blij, trouw, eerlijk christen in mijn huis, tegenover de burens, in de gemeente, en overal. Ik bid dat hij er niet mee ophoudt alle kamertjes van mijn bestaan te veroveren en te bezetten. Daar durf ik om te vragen, want het is me beloofd. Daar moet ik om vragen, anders doet hij het niet: hij wil gebeden zijn. Om dat werk durf ik met spontaan, onwrikbaar geloof bidden.

Ik durf niet met spontaan, onwrikbaar (de term is afkomstig van NewWine.nl) geloof bidden om honderd jaar te worden, al wil ik dat best zoals ik me nu voel. Ik durf niet met spontaan, onwrikbaar geloof bid-

den om genezing als ik ziek ben. Ik zal wel om genezing bidden. En misschien vraag ik ook wel voorbede aan als het ernstig is, die voorbede vraag ik dan niet bij de één of andere voorbidder, of bij een beweging, maar die vraag ik dan aan bij de gemeente Gods. En niet ergens anders. En als ik om genezing bid en/of de gemeente om mijn genezing vraagt bij God, dan mag dat niet dwingend gebeuren, maar bescheiden. Ursinus zou zeggen: onder beding. Want er liggen geen beloften dat ik, als ik het vraag, genezing zal krijgen. Daar heeft onze God zich niet op vastgelegd. Genezing zit niet in het doopbeloftenpakket. En dus: bidden onder beding. Met een als er bij. Zeg er bv. bij: als genezing tenminste goed voor mij is, of goed voor de mijnen is, of goed voor uw zaak in de wereld is, als U het tenminste in uw wijsheid verstandig vindt. Als je met die bescheidenheid bidt om genezing, is het goed.

Het is het proberen waard. David bad voor zijn kind dat zou sterven volgens de profetie van Nathan. Hij probeerde zijn God tot andere gedachten te brengen. Hij probeerde het met bidden en vasten en op de grond liggen als was hij een worm en geen man (2 Sam. 12).

Maar het heeft niet geholpen. Maar het was toch het proberen waard: z'n eigen kind!

Zo gaat dat nog. Soms helpt bidden niet. Dan moet je je daarbij neerleggen. Maar als iemand van een jaar of veertig een ernstige ziekte krijgt, mag hij om zo te zeggen hemel en aarde bewegen om van God genezing te krijgen. Maar het is niet beloofd. En dat moet niemand hem dan ook maar wijsmaken. Maar bidden om krachtige werking van de Geest in jezelf en in je kinderen en kleinkinderen, dat kun je doen met spontaan, onwrikbaar geloof: daar zijn beloften voor.

Hij is de Geest van de onderlinge vrede. Hij is de Geest van de liefde, maar niet alleen van de liefde, ook van het onderkennen, aanwijzen en bestrijden van dwalingen.

Hij is de Geest van vuur en enthousiasme en de Geest die doden kan.

Hij is de Geest van trouw.

Hij is de Geest die snijdt, uit liefde, om ons leven te redden.

Die Geest is ons gegeven en woont in ons. Halleluja.

Verschenen cahier 67

Leven met God

Gezonde spiritualiteit in de 21^e eeuw

Ds. R.Th. Pos

Niemand zal durven beweren dat het echt goed gaat met de Gereformeerde Kerken. Velen zijn daarom actief in het bedenken van visies en strategieën om de kerk weer nieuw leven in te blazen. Maar een kerk zal nooit kunnen bloeien als de kerkleden niet een levende relatie onderhouden met de Heer van de kerk. Over die relatie met God gaat het in dit boekje.

In dat verband stuiten we op het begrip spiritualiteit. Velen zullen wel een vaag idee hebben wat er met spiritualiteit bedoeld wordt. Maar het gevaar bestaat dat we zonder nadere definiëring blijven steken in de gedachte dat het gaat om iets als 'het geestelijke' of 'contact met het hogere'.

In het eerste deel van dit cahier probeert de schrijver tot een nadere invulling te komen van het begrip spiritualiteit. Het is weliswaar een nieuw woord, maar het gaat om een oude zaak die we ook in de Bijbel tegenkomen. Het gaat om een leven dat dankbaar reageert op de grote daden van de Here. Een leven met God zoals dat mogelijk gemaakt wordt door de Geest (Spiritus).

In het tweede deel gaat de schrijver na hoe we dat leven met God praktisch kunnen vormgeven en waardoor zo'n leven gevoed wordt. Ruime aandacht krijgt het omgaan met de Here in het lezen van de Bijbel en in het bidden. Maar ook zaken als zingen, strijd tegen de zonde en overwinnen in Christus krijgen aandacht.

Een intensieve omgang met de Here heeft zeker gevolgen voor het dagelijkse leven. Gezonde spiritualiteit verandert mensen. En dat zal de kerk zeker niet onberoerd laten!

Binnenkort verschijnt

Start met de Schrift

Meditaties voor en over het kerkelijk leven

P. Niemeijer

Een boekje voor hen die graag meedenken en meewerken in de kerk. En voor ambtsdragers die graag een handreiking willen voor het spreken over allerlei zaken waarmee ze te maken krijgen in hun werk. Aan de hand van tal van bijbelgedeelten passeren heel wat facetten van het kerkelijk leven de revue, zoals:

- in welke gezindheid bouw je aan de kerk
- hoe werkt de Geest van God onder ons en hoe worden wij met Hem vervuld
- hoe ga je om met onderlinge verschillen
- waar vind je rust als je onrecht is aangedaan in de kerk
- wat is de taak van de kerk in de wereld van vandaag
- is liturgie eigenlijk wel zo belangrijk
- welke waarde en betekenis hebben afspraken in de kerk

- wat is de positie van de kinderen in Gods koninkrijk
- hoe oordelen we over leden van andere kerken
- wat is onze eigen taak als het om kerkelijke eenheid gaat
- waar is binding aan de leer voor nodig.

De schrijver was voorzitter van de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, die in 2005 in Amersfoort-Centrum werd gehouden. Hij opende elke vergaderweek met een korte bijbelstudie over een bepaald facet van het kerkelijk leven. In dit boekje zijn die overdenkingen gebundeld. Het boekje geeft een indruk van de manier waarop de synode haar werk deed. En de auteur hoopt dat het ook een bijdrage levert aan het onderlinge gesprek en de zo gewenste samenbinding in de kerken.